

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Zuzana Karlovcová

Bookstart – analýza projektu na podporu dětského čtenářství ve Velké Británii

Bookstart – analysis of a project to support children's reading in Great Britain

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....
Jméno a příjmení

Poděkování:

Ráda bych poděkovala především vedoucí práce Mgr. Pavlíně Kolínové, za věcné připomínky, vstřícnost a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu nejen během psaní této práce, ale i po dobu celého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá historickým vývojem a současnými aktivitami projektu Bookstart v zemích Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Úvodní teoretická část práce popisuje odlišnosti historického a současného vývoje knihovnictví v Anglii, Walesu, Severním Irsku a Skotsku. Taktéž popisuje tamní legislativu a organizace, které se věnují rozvoji čtenářské gramotnosti. Praktickou část práce představuje analýza projektu Bookstart, který podporuje čtenářskou pregramotnost u čtenářů v předškolním věku. Přiblížen je způsob financování, vládní podpory, přizpůsobení společenským potřebám i rozdílnost podpůrných materiálů a věkových skupin u jednotlivých knižních balíčků. Součástí je také popis aktivit a služeb, které jsou v rámci projektu nabízeny v jednotlivých zemích. Práce je zpracována na základě rešerše literatury a analýzy dostupných zdrojů.

Klíčová slova

Bookstart, Booktrust, Velká Británie, Severní Irsko, veřejné knihovny, čtenářská gramotnost, čtenářská pregramotnost, dětské čtenářství, výchova ke čtenářství, mezinárodní projekty, činnost knihoven

Abstract

The bachelor thesis deals with the historical development and current activities of the Bookstart project in the countries of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. The introductory theoretical part of the thesis describes the differences in the historical and contemporary development of Bookstart in England, Wales, Northern Ireland and Scotland. It also describes the legislation and organizations there that are dedicated to the development of literacy. In the practical part are presented the method of funding, government support, adaptation to societal needs and the variation in support materials and age groups for different Bookstart packages. A description of the activities and services offered by the project in each country is also included. The thesis is based on a literature search and analysis of available sources.

Key words

Bookstart, Booktrust, Great Britain, Northern Ireland, public libraries, reading literacy, reading pre-literacy, children's reading, reading education, international projects, library activities

Obsah

Úvod.....	8
1 Dějiny knihovnictví v zemích Spojeného království.....	9
1.1 Historický vývoj v Anglii.....	9
1.1.1 Milníky v průběhu 20. století.....	10
1.1.2 Současná situace	13
1.2 Historický vývoj ve Skotsku.....	15
1.2.1 Současná situace	16
1.3 Historický vývoj ve Walesu.....	17
1.3.1 Současná situace	18
1.4 Historický vývoj v Severním Irsku	19
1.4.1 Současná situace	20
2 Čtenářská pregramotnost a gramotnost.....	21
2.1 Čtenářská pregramotnost	21
2.2 Čtenářská gramotnost	22
2.3 Role knihovny a dětského knihovníka	23
2.4 Organizace na podporu gramotnosti	24
2.4.1 National Literacy Trust	24
2.4.2 EURead.....	24
2.4.3 UKReads.....	25
2.4.4 BookTrust	26
3 Analýza programu Bookstart v zemích Spojeného království.....	27
3.1 Metodologie	27
3.2 Bookstart v Anglii.....	28
3.2.1 Bookstart Baby.....	30
3.2.2 Bookstart for early years	31
3.2.3 School Library a Special School Library Pack.....	32
3.2.4 Bookstart Storyteller	33
3.2.5 Bookstart balíčky pro děti se speciálními potřebami	33
3.2.6 Programy na podporu čtenářské gramotnosti	34
3.3 Bookbug ve Skotsku.....	36
3.3.1 Bookbug Baby Bag	37
3.3.2 Bookbug Toddler Bag	37
3.3.3 Bookbug Explorer Bag.....	38
3.3.4 Bookbug Primary 1 Family Bag	38
3.3.5 Tactile books.....	39
3.3.6 Programy na podporu čtenářské gramotnosti	39

3.4	Bookstart ve Walesu.....	41
3.4.1	Bookstart Baby.....	42
3.4.2	Bookstart Early Years	42
3.4.3	Bookstart 1–2 Years a Bookstart 3–4 Years.....	42
3.4.4	Programy na podporu čtenářské gramotnosti	43
3.5	Bookstart v Severním Irsku	45
	Závěr.....	46
	Seznam použité literatury	48
	Seznam obrázků	72

Seznam zkratek

BookTrust NI – BookTrust v Severním Irsku (BookTrust Northern Ireland)

BWRT – Big Welsh Rhyme Time (Velký velšský čas na rýmy)

COSLA – Úmluva skotských místních orgánů (Convention of Scottish Local Authorities)

EAL – Angličtina jako cizí jazyk (English as an additional Language)

IEA – Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement)

Libraries NI – Severoirský knihovní úřad (Libraries Northern Ireland)

PIRLS – Pokrok v mezinárodní studii čtenářské gramotnosti (Progress in International Reading Literacy Study)

PISA – Program pro mezinárodní hodnocení studentů (Programme for International Student Assessment)

SLIC – Skotská knihovnická a informační rada (Scottish Library and Information Council)

Úvod

Bakalářská práce se zabývá programem Bookstart, a především jeho organizací a aktivitami na území Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Bookstart je projektem organizace BookTrust. Vzhledem k jeho následnému členění, které zahrnuje velké množství dalších podpůrných projektů a programů, o něm v této práci budu hovořit jako o programu. Obecně se zabývá budováním vztahu ke knihám u dětských čtenářů, a to i prostřednictvím podpory čtení rodičů dětem. Na českém území existuje o programu a jeho historii ve Spojeném království určité povědomí, ale chybí podrobnější popis současného vývoje a aktuálních dílčích programů. Z tohoto důvodu jsem si téma vybrala ke zpracování, zároveň vidím velký význam v rostoucí propagaci programů podporujících dětskou čtenářskou gramotnost, neboť práce s dětskými čtenáři je nedílnou součástí role knihoven. Veřejné knihovny se snaží posilovat předčtenářské dovednosti prostřednictvím knih a interaktivních programů, neboť podpora dětské čtenářské gramotnosti je do budoucna zásadní. V posledních letech se i u nás rozvíjí obdoba tohoto programu pod názvem S knížkou do života. Práce může sloužit jako inspirace potenciálnímu rozvoji projektu na našem území.

Práce je rozdělena do tří kapitol. Úvodní kapitola se věnuje britskému knihovnictví. Aby bylo možné program zasadit do kontextu současné knihovnické praxe, považuji za důležité popsat historický vývoj knihovnictví v zemích Spojeného království. Součástí je také přehled zákonů a institucí, které zde knihovnictví formovaly.

V druhé kapitole se práce věnuje čtenářské pregramotnosti a gramotnosti, která je klíčová k vytváření jednotlivých aktivit v rámci programu Bookstart. Uvedeny jsou i důležité organizace zaměřené na podporu čtenářské pregramotnosti a gramotnosti, které působí v zemích Spojeného království.

Třetí kapitola představuje analýzu dílčích aktivit programu Bookstart v Anglii, Walesu, Severním Irsku a Skotsku. Na základě rešerše odborných článků a webových dokumentů se tato část práce snaží zodpovědět hlavní výzkumnou otázku „Jaké aktivity programu Bookstart podporují čtenářskou gramotnost na území Spojeného království a Severního Irsku?“ a zaměřuje se na odlišnosti v organizaci, financování a poskytování podpůrných materiálů v jednotlivých zemích Spojeného království.

Použité zdroje jsou citovány v souladu s normou ISO 690:2022. Pro citování je použit tzv. harvardský systém, tedy uvedení jména tvůrce (případně názvu) a roku vydání citovaného informačního zdroje. Celkový počet znaků je 94 321 včetně mezer, což je 52 normostran.

1 Dějiny knihovnictví v zemích Spojeného království

Pojmem knihovnictví obecně myslíme práci nebo soubor činností spojených s organizací a provozem knihovny (Cambridge University Press, © 2024). Knihovnictví mimo jiné spočívá ve vyhodnocování, organizování, uchovávání a následném šíření informací za účelem poskytování odborných znalostí a služeb (Information School University of Washington, © 2024).

Spojené království Velké Británie a Severního Irska je ostrovní stát v Evropě. Častěji se setkáváme se zkrácenou verzí jeho názvu a sice Spojené království (tento název bude primárně užíván v rámci celé práce). Spojené království se skládá ze čtyř zemí – Anglie, Skotsko, Wales a Severní Irsko. Vývoj knihovnictví se v jednotlivých zemích liší, stejně tak se různí i podmínky pro zakládání knihoven. V následujících podkapitolách bude tedy popsán vývoj knihovnictví a jeho historické pozadí v rámci jednotlivých zemí Spojeného království.

Na území Spojeného království se nyní nachází přes 4 100 veřejných knihoven a přes 950 akademických knihoven. Mezi akademické knihovny se řadí i jedna z největších knihoven na světě Britská knihovna (British Library), jejíž fond čítá přes 150 milionů položek (data aktuální k 31.1. 2024) (Clark, 2024).

1.1 Historický vývoj v Anglii

Prvními knihovnami na území Velké Británie nebyly knihovny veřejné. Byly to především knihovny farní. V patnáctém století vznikaly i první univerzitní knihovny na univerzitách Cambridge a Oxford. V šestnáctém a sedmnáctém století byly knihovny vlastněny buď korporací (univerzity) nebo jednotlivcem (soukromé knihovny), žádné nebyly financované úřady a určené široké veřejnosti (Lincoln a Lincoln, 1987, s. 5).

Nejstarší veřejnou knihovnou v anglicky mluvícím světě je *Chetham's Library*, která byla založena a uvedena do provozu v roce 1653 v Manchesteru. Její budova původně sloužila jako vysoká škola, která však byla nejdříve rozpuštěna. Obchodník a mecenáš Humphrey Chetham ve své závěti z roku 1651 uvedl, aby z jeho pozůstalých peněz byla budova odkoupena a využívána za účelem provozu charitativní školy a knihovny. Dále v závěti zmiňoval, že knihovna má sloužit komukoliv, kdo se bude chtít vzdělávat a při návštěvě knihovny od něj nemá být cokoli vyžadováno. Tato definice tak z *Chetham's Library* udělala první veřejnou knihovnu (Chetham's Library, 2010). Knihovna stále funguje a díky svým sbírkám raně tištěných knih, rukopisných deníků a listin má nadnárodní význam (Chetham's Library, [2024?]).

Historický zlom ve vývoji britského knihovnictví přišel v roce 1850, kdy byl přijat první knihovní zákon, a sice Zákon o veřejných knihovnách (Public Libraries Act 1850) (Lincoln a Lincoln, 1987, s. 5). Tento zákon umožňoval zastupitelům měst, kde bylo více než deset tisíc obyvatel, hlasovat o veřejné knihovně. Pokud s podmínkami poskytnutí budovy, světla, se zaměstnáním knihovníka apod. souhlasily více než dvě třetiny zástupců místní samosprávy, mohla být veřejné knihovna vybudována. Díky nízkým finančním prostředkům se z počátku předpokládalo, že budou knihovny naplněny především knihami od dárců a nebudou se tak žádné muset nakupovat. Ačkoliv se v kontextu britského knihovnictví jednalo o velký krok vpřed, kvůli omezením znemožňujícím zakládat veřejné knihovny mimo větší města, nedošlo k jejich velkému rozmachu (Phillips, 1977 cit. podle Lincoln a Lincoln, 1987, s. 6).

S postupně se zvyšujícím počtem veřejných knihoven měl ale souvislost například Školský zákon (Education Act) z roku 1870. Ten byl prvním právním předpisem, zabývajícím se poskytováním vzdělání v Anglii a Walesu. Došlo k zavedení systému školních rad, které měly za úkol stavět a následně řídit školy v oblastech, kde doposud žádné nebyly, ale vznikla jejich potřeba. Vzhledem ke zvyšování úrovně gramotnosti a celkové vzdělanosti narůstala i potřeba informací, knih, a tedy i knihoven (UK Parliament, © 2024). Roku 1882 byla v Nottinghamu založena první dětské knihovna, což svědčí o dalším vývoji britského knihovnictví (Emmett, [2017?]). V roce 1887 byla založena Knihovnická asociace (Library Association) (Thomison, 1977). Tato organizace funguje dodnes, prošla však řadou změn, včetně změny názvu. Nyní se jedná o Autorizovaný institut knihovníků a informačních pracovníků (Chartered Institute of Library and Information Professionals, využívaná je především zkratka CILIP). Cílem tohoto institutu je sjednocovat informační pracovníky napříč všemi pracovními sektory a podporovat všechny, kteří mají profesní vztah ke knihovnám, informacím a datům (CILIP, [2024?]).

1.1.1 Milníky v průběhu 20. století

Počet veřejných knihoven se na území Anglie zvyšoval v roce 1900 jich bylo již přes tři sta padesát. Důraz byl kladen na poskytování vědeckých prací veřejnosti a na celkové vzdělávání dospělých. Ve většině veřejných knihoven začaly být nedílnou součástí oddělení pro děti a oddělení s novinami. Především venkovským veřejným knihovnám pomáhal s počátečními finančními prostředky na výstavbu knihovny Carnegie United Kingdom Trust (Lincoln a Lincoln, 1987, s. 6). To je dodnes fungující charitativní fond, který od roku 1913 přispívá na různorodé projekty podporující růst životní úrovně obyvatelstva napříč britskými

ostrovy (Carnegie UK, © 2024). První světová válka negativně ovlivnila britské knihovnictví, a to především z personálního hlediska. Velká část zaměstnanců knihoven odešla do války a na jejich místo byli dosazeni asistenti bez předchozích zkušeností, což už tak oslabeným službám nepomohlo (Sturges, 1987).

Zásadní zlom přišel v roce 1919. V tomto roce byl přijat druhý knihovní zákon, Zákon o veřejných knihovnách (Public Libraries Act 1919). Rozdílem oproti prvnímu zákonu bylo především to, že správa a odpovědnost za veřejné knihovny byla převedena z městských úřadů na krajské rady, které měly mít pravomoc zakládat knihovny bez referenda (Senate Media Limited, © 2021).

Došlo také ke změně zdaňování služeb poskytovaných knihovnou, což vyšlo vstříc především méně obydleným a chudším oblastem. I přes zlepšení podmínek bylo stavěno jen málo nových knihoven, první okresní knihovna byla postavena až na konci 20. let 20. století. Krajské úřady využívaly spíše dočasně pronajaté prostory, jako byly školy nebo pojízdné knihovny. Ve 30. letech 20. století pak nadšení z veřejných knihoven dosáhlo svého vrcholu. Tato informace vychází především ze sebraných dat z období 1923/4 až 1931/2, kdy díky dostupnosti knihoven po celé zemi došlo k nárůstu využívání knihovnických služeb o 84 %. Díky většímu využívání knihoven se mohla nadále zvyšovat kvalita poskytovaných služeb a knihovnické služby se tak pomalu dostávaly na území celé Anglie (Taylor et al., 2016, s. 4).

Během druhé světové války byly knihovnické služby opět omezeny. Například Národní ústřední knihovna (National Central Library) a knihovní oddělení Britského muzea (British Museum Library) však pokračovali v provozu i přes fakt, že velká část personálu byla odvedena a část fondu byla evakuována. K zajištění budoucí kulturní stability Spojeného království v poválečném období bylo velmi důležité uchovat a ochránit před poškozením co největší část knihovních materiálů. To se podařilo především díky včasné kooperaci velkých knihoven. Z Britské knihovny a Knihovny v katedrále svatého Pavla (St. Paul's Cathedral Library) byly evakuovány především vzácné dokumenty do Velšské národní knihovny (National Library of Wales). To se ukázalo být velmi výhodnou spoluprací, jelikož během války došlo v Britské knihovně k vážnému poškození mnoha svazků. Naštěstí některé trvale poškozené dokumenty měly v jiné části fondu duplikáty, a tak nedošlo k výrazným materiálním ztrátám (Leavitt, 2015, s. 7–8).

V roce 1959 vznikl dokument *Roberts Report*, který studoval strukturu služeb veřejných knihoven v Anglii a Walesu a stal se vodítkem pro budoucí vzorce reorganizace služeb. Na základě tohoto dokumentu, a především v něm zmíněných požadavků na efektivní knihovnu,

vznikl *Bourdillon Report*. Tento dokument stanovil standardy pro služby veřejných knihoven v Anglii a Walesu. Standardy se týkaly zejména personálního obsazení, parametrů budovy a základních knihovnických služeb (Lincoln a Lincoln, 1987, s. 6).

Další klíčová změna v oblasti legislativy nastala v roce 1964, kdy byl přijat Zákon o veřejných knihovnách a muzeích (Public Libraries and Museums Act 1964), který je platný dodnes. Tento zákon částečně vycházel z *Roberts Report* i *Bourdillon Report*. Reorganizoval předchozí legislativu a ukládal místním úřadům v Anglii a Walesu povinnost poskytovat knihovnické služby. Zákon také vyžadoval, aby byly služby poskytované v knihovnách „komplexní a efektivní“. Tyto služby nebyly v zákoně přesně definovány a bylo potřeba, aby si každý místní úřad určil, jaké služby bude na základě kontextu místních potřeb primárně poskytovat (Woodhouse a Zayed, 2021, s. 3–4). Úřady také apelovaly na knihovny, aby začaly poskytovat obrazový materiál, propagovaly kulturní aktivity a začaly některé své služby zpoplatňovat. Díky tomuto zákonu došlo v letech 1960–65 k velké vlně budování nových a rekonstrukci starých knihoven. Ve Spojeném království bylo za toto období vystavěno a přebudováno okolo 700 knihoven (Hardwood, 2016, s. 5–7).

Rok 1973 byl důležitý nejen pro knihovnictví, ale pro celou britskou historii. Došlo totiž k založení Britské knihovny, která se stala národní knihovnou Velké Británie. Založení této knihovny předcházela Zákon o Britské knihovně (British Library Act), schválený v roce 1972, který předepisoval, aby Britská knihovní rada (British Library Board) řídila tuto knihovnu jako národní centrum pro referenční, studijní a informační služby. Zároveň by knihovna měla sloužit v souladu jak s vědeckými a technologickými záležitostmi, tak s humanitními vědami (The British Library Board, 2010a). Kromě vytvoření samotné Britské knihovny, se s ní měly podle zákona administrativně sloučit další instituce jako například knihovní oddělení Britského muzea, Národní ústřední knihovna a Národní výpůjční knihovna pro vědu a techniku. Po těchto institucích se k Britské knihovně v roce 1974 administrativně připojily i Britská národní bibliografie a Úřad pro vědecké a technické informace (The British Library Board, 2010b).

Ačkoliv v 70. letech 20. století vznikl symbol britského knihovnictví, služby knihoven jako takové byly v ohrožení. Kvůli nedostatečnému kompenzačnímu systému se spisovatelé a umělci bouřili a hrozili stažením svých děl z knihovnických sbírek. Vláda na tyto události však zareagovala a v roce 1979 schválila Zákon o právu na veřejné půjčování (Public Lending Right Act). Ten stanovil centrálně financovaný systém pro vyplácení spisovatelů a umělců. V roce 1995 Odbor národního dědictví (Department of National Heritage) zřídil Knihovní a informační komisi (Library and Information Commission). Ta měla za úkol radit vládě v otázkách

knihovního a informačního sektoru. V roce 2000 byla komise zcela nahrazena Radou muzeí, knihoven a archivů (Museums, Libraries and Archives Council)(Senate Media Limited, © 2021). Rada muzeí, knihoven a archivů byla založena v roce 1931 a zpočátku fungovala pod názvem Asociace hudebních knihoven (Music Library Association). Byla charitativní organizací a zároveň veřejným orgánem na území Velké Británie. Jejím cílem byla podpora inovace muzeí, knihoven a archivů. V roce 2012 byla tato rada uzavřena a její povinnosti byly předány Radě umění Anglie (Arts Council England) a Národnímu archivu (National Archives) (United Kingdom Government, [2024b?]; Heal, 2010).

1.1.2 Současná situace

Knihovněm se ve 21. století opět dostává velké pozornosti a nejaktuálnějším tématem se stává jejich role v novém digitálním věku. V roce 2011 byla větší část odpovědnosti za rozvoj a podporu veřejných knihoven předána Radě umění Anglie. Tato rada, ačkoliv nemá přímé zákonné napojení na fungování knihoven, nahrazuje Radu muzeí, knihoven a archivů, která byla úplně zrušena. Rada umění Anglie se vyvinula z Rady pro podporu hudby a umění (Council for the Encouragement of Music and the Arts) a byla oficiálně zřízena roku 1946 pod názvem Rada umění Velké Británie (Arts Council of Great Britain) (Lomas, 2019, s. 11). V roce 1994 byla Rada umění Velké Británie rozdělena na samostatné národní rady – Rada umění Anglie, Rada umění Skotska (Scottish Arts Council), Rada umění Walesu (Arts Council of Wales) (Arts Council England, © 2024a; Morongová, 2013, s. 23). V roce 2012 Rada umění Anglie otevřela Fond uměleckých knihoven (Grants for the Arts Libraries Fund), z něho bylo ještě téhož roku investováno šest milionů liber do projektů, které jsou zřizovány nebo zprostředkovávány knihovnami (Senate Media Limited, © 2021).

V roce 2010 došlo ve Spojeném království k rozsáhlým protestům. V důsledku úsporných opatření byly sníženy finance pro větší část veřejného sektoru, změna se týkala například sociálních dávek nebo rozpočtů místních úřadů. Protestující byli převážně studenti (ti protestovali proti zvyšování školného na univerzitách) a jiní zástupci ohrožených skupin (chudší obyvatelé, kteří přišli o sociální dávky nebo ti, kteří přišli v důsledku škrtů o práci) (Bailey, 2020; Poinasamy, 2013, s. 1–2).

V důsledku nedostatečného financování se rapidně snížil i počet knihoven na území celého Spojeného království. Od tohoto roku bylo uzavřeno na 800 veřejných knihoven (což je téměř pětina všech nynějších knihoven ve Spojeném království) a výdaje na knihovny se snížily o čtvrtinu (data aktuální k roku 2019) (Walton, 2021).

Roku 2014 byla hodnocena budoucnost knihoven jako takových a byla vypracována Zpráva o nezávislých knihovnách (Independent Library Report for England). Ta mimo jiné zdůrazňovala fakt, že navzdory rostoucí digitalizaci je knihovna stále primárně bezpečným, neodsuzujícím prostorem, kde může kdokoliv zdarma získávat znalosti. Zpráva byla založena na sedmiměsíčním průzkumu v knihovnách, kde byly diskutovány různé problémy a zkušenosti. Nejdiskutovanějším tématem byla špatná finanční situace, která brzdila další vývoj. Na základě sebraných dat vyplynula tři hlavní doporučení pro britskou vládu: poskytnutí národních digitálních zdrojů pro všechny knihovny; zřízení jednotek, které by ve spolupráci s místní samosprávou poskytly strategický rámec pro celou Anglii a pomohly s následnou implementací; zřízení skupin, které budou zlepšovat, revitalizovat knihovnické služby a povzbudí knihovny k většímu zapojení do místních komunit. Hlavním cílem autorů bylo opět oživit knihovnickou síť, zlepšovat přístup k digitálním technologiím a studijním materiálům pro všechny, což by vedlo ke zvyšování gramotnosti a celkové vzdělanosti obyvatelstva (Department for Culture, Media & Sport, 2014, s. 1–4).

Neočekávaný problém nastal v roce 2020, kdy přišla pandemie Covid-19. V letech 2020–2021 bylo velké množství knihoven nuceno přerušit provoz a knihovnu uzavřít. Většina knihoven si ale i s touto situací dokázala poradit a přetransformovala své služby do online prostoru (Senate Media Limited, © 2021). Nově vzniklá iniciativa Knihovny z domova (Libraries from home) umožňovala čtenářům knihovny přístup k virtuální knihovně, různým aktivitám (např. bezplatné online kurzy) a jiným zdrojům z pohodlí domova. Došlo tak k velkému nárůstu půjčování e-knih, e-časopisů a audioknih. Velká pozornost byla věnována i nejmladším uživatelům knihovny. Na webových stránkách jednotlivých knihoven byly zpřístupňovány a ukládány vyprávění, příběhy nebo říkanky, ať už v textové či audio podobě (Libraries Connected, © 2018).

Rada umění Anglie se jakožto agentura zaměřená na rozvoj kreativity a kultury snaží dlouhodobě podporovat přístup ke kvalitním kulturním zážitkům. Toho se snaží docílit pomocí navrhnutého strategického plánu Pojd'me tvořit (Let's Create). Ten stanovuje vizi, jak dosáhnout zmíněných cílů v horizontu deseti let, plán je tedy stanoven na období 2020–2030 (Arts Council England, © 2024b).

Krise spojená s financováním knihoven probíhá dodnes. Velké množství knihoven se nyní spoléhá na jednorázové granty, na které ale většina veřejných knihoven nemusí dosáhnout. Od roku 2021 je v Anglii založen Fond pro zlepšení knihoven (Libraries Improvement Fund), který je součástí vládní strategie na podporu knihoven (Kelly, 2023).

V roce 2024 přijme britská vláda řadu doporučení souvisejících s podporou veřejných knihoven. Dojít by mělo k rozsáhlejší propagaci knihoven, užší spolupráci s Britskou knihovnou nebo zřízení národního datového centra pro uchování vzácných materiálů (Parkinson, 2024).

1.2 Historický vývoj ve Skotsku

První knihovny na území Skotska se datují na přelom 16. a 17. století a jednalo se především o knihovny univerzitní. Časté byly také specializované knihovny, například právnické nebo lékařské. V 17. století došlo díky změně náboženských poměrů k Prvnímu nadačnímu hnutí (First Endowment movement), při kterém byly ve větším měřítku zakládány i knihovny. Ty byly většinou soukromé a měly nevelký počáteční fond. Fondy byly z velké části tvořeny náboženskými texty nebo knihami v cizím jazyce, což vzhledem k nižší vzdělanosti obyvatelstva bránilo vytvoření rozsáhlejší skupiny uživatelů.

V 18. století vznikaly ve Skotsku ve velkém měřítku veřejné knihovny. Ty byly částečně založeny díky podpoře různých skotských institucí anebo se vyvinuly z tzv. *circulating libraries* (*circulating* pochází z anglického slova *circulate*, což znamená obíhat nebo kolovat, v českém jazyce by se tak tyto knihovny daly pojmenovat například jako „kolující knihovny“). *Circulating libraries* byly komerční knihovny často provozovány knihkupci jako vedlejší přivýdělek. Uživatelé si knihy půjčovali za poplatek, ale jejich potřeby a požadavky neměly větší vliv na fond knihovny. Primárním účelem nebylo vzdělávání obyvatelstva, ale profit z půjčování knih (Rassuli a Hollander, 2001, s. 124–125; East Lothian Council Museums Service, [21. stol.?). Tento typ knihoven byl provozován především ve větších městech, v kontextu celého Spojeného království byly tyto knihovny ale zakládány podstatně méně než na území Anglie. Skotsko však výrazně přispělo k historii knihovnictví na území Spojeného království tzv. *subscription libraries* (*subscription* znamená v českém jazyce předplatné, přeložit by se tak daly jako „předplatitelské knihovny“). Tyto knihovny byly rozděleny podle sociálních tříd na knihovny pro střední třídy a dělnické třídy. Knihovny pro dělnické třídy byly výrazně menší velikostí i fondem, ale také levnější. *Subscription libraries* vznikaly především z nedostatku jiného typu knihoven na území odlehlejších vesnic a malých měst. Většina vesnic neměla knihkupectví, ale ze strany občanů zde byl o knihy velký zájem. 18. století bylo navíc typické různorodými společenskými aktivitami a spolky, a proto se tento typ knihovny stal čím dál častější a oblíbenější. *Subscription libraries* tak měly spíše komunitní poslání, zatímco

circulating libraries napomáhaly rozvoji knihovnických služeb. Největší rozmach obou typů zmíněných knihoven přichází až v 90. letech 18. století (Crawford, 2002, s. 1–11).

V průběhu 19. století byla aktivní různá občanská hnutí, která požadovala sociální nebo politické reformy. Jedním z nich bylo hnutí za bezplatné veřejné knihovny (Community library movement), které se částečně vyvinulo z hnutí za dělnické knihovny (Working class library movement). Členové hnutí požadovali, aby si i chudí lidé, kteří neměli vlastní sbírky, mohli dovolit přístup ke knihám a jiným čtenářským materiálům. V roce 1853 byl tak s tříletým zpožděním oproti Anglii přijat i ve Skotsku Zákon o veřejných knihovnách. Jeden z největších podílů na výstavbě veřejných knihoven ve Skotsku měl Andrew Carnegie. Ten postavil svou první veřejnou knihovnu *Carnegie Library*, ve svém rodném městě Dunfermline. Knihovna měla velký úspěch, a tak se rozhodl po zbytek života financovat výstavbu veřejných knihoven primárně v anglicky mluvících zemích (USA, Anglie, Irsko, Kanada atd.), následně i v jiných zemích (např. Francie, Holandsko, Barbados, aj.). V době jeho smrti, v roce 1919, existovalo více než 2 500 veřejných knihoven, které postavil, velká část z nich byla v jeho rodné zemi. Významně se zasloužil i o výstavbu knihovny v Edinburghu, kde se zdráhali přijmout Zákon o veřejných knihovnách a ke stavbě knihovny svolili až s velkou finanční injekcí od Carnegieho (Reid, 2019).

1.2.1 Současná situace

Ve Skotsku se, stejně jako v ostatních zemích, knihovny nadále rozvíjejí především v oblasti digitalizace. Hlavním nezávislým poradním orgánem pro všechny sektory knihoven se stala Skotská rada pro knihovny a informace (Scottish Library and Information Council, dále pouze SLIC). SLIC působí jako poradce skotské vlády ohledně strategie a výzkumu v oblasti knihovnictví. V letech 2012–2017 SLIC důkladně analyzovala skotské knihovnictví a následně vydala příručku *How good is our public library service?*, která pomohla prověřit působení veřejných knihoven na skotské komunity. SLIC vypracovala také Národní strategii pro veřejné knihovny 2015–2020 (Strategy for Public Libraries in Scotland 2015–2020). Strategie z těchto let cílí hlavně na společenskou potřebu jednotlivců a komunit, která by měla být naplňována právě knihovnami a ty by tak měly napomáhat ke zvýšení životní úrovně jak v kulturní, tak v sociální oblasti.

Nejaktuálnějším dokumentem zabývajícím se rozvojem skotského knihovnictví je *Forward: Scotland's Public Library Strategy 2021–2025*. Vývoj této strategie probíhal za pandemie Covid-19, což bylo v mnohém náročné a omezující. Dokument byl tvořen poradní

skupinou SLIC, která sestávala z lidí působících v různých knihovnických odvětvích a zainteresovaných organizacích (Scottish Library and Information Council, 2021). Strategie vznikla za podpory Skotské vlády a organizace COSLA, která prosazuje zájmy skotské místní správy (COSLA, [2024?]). Hlavní myšlenka tohoto dokumentu staví na třech pilířích: Lidé, Místo, Partnerství. Knihovny mají být místem pro podporu lidí a komunit, ale je potřeba patřičně oceňovat i služby a dovednosti zaměstnanců. Zároveň budou knihovny oceňované jako tvůrčí prostory, jejichž design bude zaměřený na komunitu. Svým přístupem pak budou plnit místní i národní cíle prostřednictvím spolupráce a partnerství. V rámci plnění vizí tvůrci také apelují na 17 cílů udržitelného rozvoje. Popisy cílů jednotlivých pilířů mají jednotnou podobu. U každého je uveden přínos komunitě, jaké činnosti by měly být provedeny v lokálním měřítku a k jakým činnostem je potřeba spolupráce. Zároveň je zde zobrazeno, na které body udržitelného rozvoje se daná činnost zaměřuje a na závěr je detailně rozepsána případová studie z oblasti, kde se daný cíl podařil (Scottish Library and Information Council, 2021).

1.3 Historický vývoj ve Walesu

Začátkem 18. století se o rozvoj knihoven starala především Společnost pro podporu křesťanského poznání (Society for the Promotion of Christian Knowledge). Nechala zřídit čtyři farní knihovny pro potřeby duchovních a také zavedla systém výpůjčních a dětských knihoven. Ty byly obvykle umístěny v budovách, které byly primárně určené církevní komunitě. Kromě těchto služeb poskytovala společnost knihy do každé velšské věznice. I mezi veřejností začínal být znatelný rostoucí zájem o knihy, a tak podobně jako ve Skotsku, vznikaly *subscription a circulating libraries*. Mimo knihovny se větší oblibě těšily také antikvariáty. Někteří šlechtici začali také shromažďovat knihy do vlastních knihoven ve snaze předvést se před svými hosty.

Po vytvoření Zákona o veřejných knihovnách v roce 1850 není zakládáno mnoho nových veřejných knihoven. První oficiálně otevřená veřejná knihovna ve Walesu byla Bezplatná knihovna v Cardiffu (Cardiff Free Library). Původně byla zřízena jako soukromá knihovna s dobrovolným poplatkem, veřejnosti byla otevřena až o několik desítek let později, v roce 1882 (Green, 2015).

Většina veřejných knihoven, které na základě Zákona o veřejných knihovnách vznikaly, byly jen předělané původní dělnické nebo soukromé knihovny. Dělnické knihovny jako takové však fungovaly nadále a touha po vzdělání středních a nižších sociálních tříd narůstala. Tomu nasvědčovalo to, že většina dělnických knihoven byla financována jejími uživateli nebo fakt,

že na přelomu 19. a 20. století měla většina těžařských osad v jižním Walesu vlastní knihovnu (Coward, 2021).

V 19. století došlo k pozvolné realizaci myšlenky na vytvoření Velšské národní knihovny. Ačkoliv idea Velšské národní knihovny přišla již v 18. století, teprve v roce 1873 byly k jejímu založení učiněny první kroky. Nejprve docházelo ke shromažďování cenného velšského materiálu, který by se měl později uchovat v Národní knihovně nebo Národním muzeu. Materiály byly umístěny na univerzitě v Aberystwythu. V roce 1905 mělo dojít k rozhodnutí, kde budou obě instituce (Národní knihovna i Národní muzeum) umístěny. Pro muzeum bylo vybráno město Cardiff, pro knihovnu město Aberystwyth, a to především z důvodu, že velká část sbírek se zde už nacházela. Obě instituce byly založeny v roce 1907 na základě Královské charty (Royal Charter) (The National Library of Wales, [2024a?]). Královská charta je zakládací listina udělovaná králem, která organizaci předurčuje právní nezávislost, definuje její cíle a pravomoci (Privy Council, [2024?]). Výstavba nové budovy knihovny začala v roce 1911 a o pět let později byla poprvé oficiálně otevřena (The National Library of Wales, [2024a?]).

Zásluhu za další rozvoj knihovnictví na začátku 20. let nesou především *Carnegie Libraries*. Velšská vláda byla odhodlána znovu obnovit zemi po první světové válce, a tak v roce 1919 přijala druhý Zákon o veřejných knihovnách. Zanedlouho však přišlo období druhé světové války, kdy šla kultura opět do pozadí. Vrcholem pro velšské veřejné knihovny byla 50. – 70. léta 20. století. Ve větším měřítku byly otevírány okresní veřejné knihovny a velké množství jejich poboček (Tomos, 2021). Došlo také k obratu přístupu knihovníků k velštině jako k jazyku, většina knihoven se snažila poskytovat co nejkomplexnější služby pro velšsky mluvící obyvatelstvo (Jones, 2008). To je bezpochyby zapříčiněno Zákonem o velšském jazyce z roku 1993 (Welsh Language Act 1993), který stanovil, že pokud je to možné, bude se s velštinou zacházet při výkonu veřejných činností rovnocenně jako s angličtinou a velšské úřady by měly vymyslet schéma implementace velštiny do každodenního života občanů (Welsh Government, 2020).

1.3.1 Současná situace

Od přelomu tisíciletí veřejné knihovny mění své služby vstříc digitalizaci. Wales se od začátku snaží svými knihovnickými službami nalákat a zaujmout hlavně mladší uživatele (Tomos, 2021). Od roku 2003 je jednou za tři roky velšskou vládou vyhodnocováno fungování veřejných knihoven za uplynulé období. Na základě tohoto vyhodnocení se utváří rámec, od

kterého by se měla odrazit činnost veřejných knihoven v dalších letech (Welsh Government, © 2017, s. 8–12).

V patrnosti pořad zůstává i péče o velštinu, v roce 2011 dochází k aktualizaci zákona z roku 1993 na Opatření pro velšský jazyk (Welsh Language (Wales) Measure 2011). Úřady už nemusí podnikat další kroky k implementaci velštiny do každodenního života a každý obyvatel může velštinu používat i jako svůj primární jazyk (Torfaen County Borough, 2023).

Kromě strategických rámců, které se vztahují na všechny velšské veřejné knihovny, si Velšská národní knihovna vytváří svůj vlastní pětiletý plán. V něm dopodrobna rozebírá, jakých cílů chce do roku 2026 dosáhnout. Mezi hlavní cíle patří například posilování výzkumné činnosti, péče o paměť národa nebo efektivnější propojování komunit (The National Library of Wales, [2024b?]).

Velmi důležitou organizací, která je součástí velšské vlády, je Divize muzeí, archivů a knihoven (Museums, Archives and Libraries Division). Ta slouží k poskytování základních služeb veřejných institucí a podpoře komunit na celém území Walesu (Chaplin, © 2014). Velšská vláda, která řídí program dotací na transformaci institucí a služeb, podporuje divizi především finančně. Od svého počátku divize cílí na vyvinutí udržitelnějšího modelu poskytování služeb, udržení a rozvoj kvality služeb a zlepšení péče a přístupu k uchovávaným sbírkám (Welsh Government, [2019], s. 2).

1.4 Historický vývoj v Severním Irsku

Historie Severního Irsku nesahá zdaleka tak hluboko. Kvůli dlouhodobým náboženským konfliktům irského obyvatelstva a britské vlády, se chtělo Irsko osamostatnit. Britská vláda chtěla i přes mnohé konflikty nadále v Irsku zajišťovat rozvoj, a proto byl i zde v roce 1853 přijat Zákon o veřejných knihovnách. Zákon však neměl na tomto území větší smysl, jelikož se vztahoval na města s vyšším počtem obyvatel, která v té době v Irsku prakticky neexistovala. Proto v roce 1855 došlo k jeho změně. Zákon měl stejné znění jako původně, ale vztahoval se na obce s počtem obyvatel vyšším než 5 000. I přes další následnou novelizaci v letech 1877 a 1894, docházelo k výstavbě nových veřejných knihoven jen v malém měřítku. Větší města jako Belfast nebo Dublin zákon přijala až v 80. letech 19. století (Moran a Quinn, 2008).

Po desítkách let dalších konfliktů a protestů došlo v roce 1920 k podepsání Zákona o vládě Irska (Government of Ireland Act). Irsko bylo rozděleno na jižní a severní část. Jižní část byla nazvána Irskou svobodnou zónou (Irish Free Zone), nebyla však stále nezávislá na Velké Británii. K nezávislosti jižní části Irska došlo v roce 1937, kdy byla založena Irská

republika jako suverénní stát. Severní Irsko zůstává součástí Spojeného království, má však stále vlastní vládu s řadou pravomocí (Twinkl, [2024?]).

Ve 20. století došlo k výstavbě více veřejných knihoven, a to především *Carnegie Libraries* (Grimes, 1998). Hlavním profesním fórem irského knihovnictví se v roce 1928 stala nově založená Irská knihovní asociace (Library Association of Ireland), a tím se fakticky oddělila od britské Knihovnické asociace. V období 50. – 70. let 20. století byl také knihovnickým asistentům nabízen zkušební učební program, který měl podpořit jejich kvalifikaci. Ačkoliv program neměl velký úspěch, jednalo se o významný krok vpřed v kontextu vzdělávání knihovnických zaměstnanců (Brown, 1990).

1.4.1 Současná situace

Odpovědnost za knihovnické služby v Severním Irsku má regionální orgán Severoirský knihovní úřad (Northern Ireland Library Authority), známý také jako Libraries NI. Tento správní orgán byl založen v roce 2009, rok po ustanovení Zákona o knihovnách (Libraries Act 2008), který stanovil zřízení této funkce (Boardroom Apprentice, © 2024). Je největším samostatným knihovním orgánem na území Spojeného království a jeho hlavním posláním je poskytování komplexních veřejných knihovnických služeb všem obyvatelům v Severním Irsku (Libraries NI, [2024a?]). Na území Severního Irsku se nyní nachází přes 90 poboček veřejných knihoven a několik mobilních knihoven (Libraries NI, [2024b?]). Knihovnictví v Severním Irsku je tedy specifické tím, že knihovny jsou spravovány a řízeny jedním zakládajícím orgánem (Moravská zemská knihovna v Brně, © 2018). Využívání standardních knihovnických služeb a založení čtenářského konta je v Severním Irsku zdarma, zpoplatněny jsou jen specifické služby. Většina knihoven nabízí širokou nabídku pravidelných akcí pro všechny věkové skupiny, jako jsou workshopy, kurzy nebo výstavy. Pravidelnými kurzy jsou například *Got IT?* a *Go ON*. První kurz je zaměřený na poznání počítačového prostředí, naučení se jeho základních funkcí a práci s internetem. Druhý se pak zaměřuje na pokročilejší uživatele, kteří se chtějí dozvědět více o počítačových technologiích. Novinkou jsou také Digitální centra (Digital Hubs), místa, která uživatelům umožňují účastnit se virtuálních meetingů (Northern Ireland Department of Finance, [2024?]).

2 Čtenářská pregramotnost a gramotnost

Tato kapitola se bude věnovat čtenářské pregramotnosti a gramotnosti. Téma práce je úzce spojeno s dětským čtenářstvím, především tedy s věkovou skupinou předškolních dětí, pro které je rozvoj čtenářské pregramotnosti klíčový. V kapitole budou uvedeny různé definice chápání čtenářské pregramotnosti a gramotnosti, rozvedena bude i role knihoven ve vývoji těchto čtenářských schopností. Na závěr budou představeny zahraniční organizace zabývající se rozvojem čtenářské gramotnosti. Vzhledem k zaměření práce jsou zmiňované organizace vybrané z prostředí Spojeného království a Evropské unie.

2.1 Čtenářská pregramotnost

Čtenářská pregramotnost může být definována více způsoby. Podle Kropáčkové znamená čtenářská pregramotnost *„soubor postupně se rozvíjejících předpokladů pro čtení a psaní u dětí v široké době před nástupem do školy. Jedná se o komplex schopností, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro zahájení a úspěšné rozvíjení čtenářské gramotnosti i jejímu užívání v různých individuálních a sociálních kontextech“* (Kropáčková et al., 2014, s. 493). Jiné definice vykládají pojem čtenářské pregramotnosti stručněji jako *„soubor postojů, dovedností, vědomostí a návyků směřujících ke čtenářství, tedy ke schopnosti číst s porozuměním textu“* (Nádvorníková et al., 2019, s. 5) nebo jako přirozený rozvoj dovedností prostřednictvím radosti z knih a důležitých pozitivních interakcí mezi dětmi a rodiči (American Library Association, © 1996–2024).

Všechny definice se shodují na tom, že čtenářská pregramotnost není učení se číst a psát, ale budování základních předpokladů pro čtenářskou gramotnost. Pregramotnost není nijak vymezována spodní věkovou hranicí, od které se dítě může „učit“, horní hranicí je však nástup do první třídy základní školy. Jako u jakékoliv formy učení dětí je velmi důležité respektovat veškerá specifika, která provází jednotlivá období vývoje dítěte (Giebisch, 2018).

Pokud je ze stran autorit (mateřská škola, rodiče, opatrovník) čtenářská pregramotnost dostatečně rozvíjena, měly by děti před nástupem do školy mít zájem o knihy nebo jakékoliv psané texty, měly by chtít poslouchat příběhy a sdílet je s ostatními. Zároveň je důležité dětem ukazovat, že knihy jsou určené k zábavě, ale i k získávání nějakých jim dosud neznámých informací (Nádvorníková et al., 2019, s. 5).

2.2 Čtenářská gramotnost

V celém světě probíhají mnohé výzkumy na čtenářskou gramotnost. Některé si kladou za cíl co nejlépe tuto dovednost definovat, jiné mapují úrovně čtenářské gramotnosti napříč obyvatelstvem. Proto se i definice čtenářské gramotnosti mohou lehce lišit. Mezi dva celosvětově nejuznávanější výzkumy patří PIRLS a PISA.

Mezinárodní šetření PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study, dále jen PIRLS) testuje čtenářskou gramotnost u žáků 4. ročníků základních škol. Testování probíhá každých 5 let a je koordinováno Mezinárodní asociací pro hodnocení výsledků vzdělávání (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement, dále jen IEA). Při šetření je sledován a analyzován význam rodinného, školního a širšího prostředí žáků a jak mohou tyto podmínky ovlivnit jejich čtenářské gramotnost (Česká školní inspekce, © 2024). IEA na základě výzkumů definuje čtenářskou gramotnost jako "schopnost porozumět a používat formy psaného jazyka, které společnost vyžaduje a/nebo které jednotlivec oceňuje" (Timss & Pirls, © 2019). Nyní probíhá šestý cyklus PIRLS testování, které skončí v roce 2026, publikování výsledků se pak odhaduje na rok 2027 (IEA, [2024?]).

Mezinárodní šetření PISA (Programme for International Student Assessment, dále jen PISA) je programem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (The Organisation for Economic Co-operation and Development). Toto šetření je oproti PIRLS zaměřené na celkovou gramotnost, nejen čtenářskou. Každé tři roky jsou u 15letých dětí měřeny schopnosti související s úrovní jejich gramotnosti. Při testování studenti využívají a ukazují své dovednosti ve čtení, matematice a přírodních vědách. Cílem je tedy určit úroveň gramotnosti v klíčových předmětech základních a středních škol a zjistit celkovou připravenost dětí do života (OECD, [2024?]). Podle posledního výzkumu PISA z roku 2022 byla čtenářská gramotnost chápána jako schopnost žáků porozumět textům, používat je, hodnotit je, přemýšlet o nich a zapojit se do nich, aby dosáhli svých cílů, rozvíjeli své znalosti a potenciál a zapojili se do společnosti (National Center for Education Statistics, [2024?]).

Český Národní ústav pro vzdělávání uvádí, že čtenářská gramotnost je „celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech. Ve čtenářské gramotnosti se prolíná několik rovin, z nichž žádná není opominutelná“ (Altmanová et al, 2011, s. 8). Mezi zmiňované roviny pak patří:

- Vztah ke čtení –potřeba číst a potěšení ze samotné četby

- Doslovné porozumění – hledání skrytého významu, i celkové porozumění textu, přičemž je potřeba zohledňovat dosavadní znalosti dítěte
- Vysuzování a hodnocení – schopnost vyvodit závěry a kriticky hodnotit text
- Metakognice – uvědomit si záměr vlastního čtení, volby textu a snaha záměrně zlepšovat porozumění textu
- Sdílení – schopnost sdílení prožitku s dalšími čtenáři, porovnání a všímání si toho, jak si kdo texty interpretuje a v čem jsou rozdíly
- Aplikace – využití četby jako nástroje k sebezrovoji (Altmanová et al, 2011, s. 8).

2.3 Role knihovny a dětského knihovníka

Knihovny pro děti by měly vytvářet prostředí, které je vhodné pro vývoj dítěte v každém věku. Každé věkové období má svá specifika a v ideálním případě by měla knihovna svými službami uspokojit potřeby všech věkových skupin. U miminek je potřeba pracovat především s malým zorným polem a kontrasty barev, zároveň je vhodné připravit prostor pro plazení. Pro batolata je důležité si osvojit motoriku, například pomocí interaktivních knížek a většího prostoru pro začátky chůze. Při interakci s kojenci a batolaty musí knihovník počítat především s emocemi, které dítě zcela neovládá a mohou práci ztěžovat. Důležitým rozdílem mezi dospělými a dětskými návštěvníky knihovny je to, že zatímco dospělí se v knihovnách chovají především pasivně (procházení regálů, čtení, prohlížení internetu), děti potřebují aktivně objevovat. Proto je důležité těmto potřebám přizpůsobovat prostor a zamýšlet se nad bariérami, které by v případě rodičů s dětmi by mohly být problematické – schody, nehlídaná elektrická zařízení, místa pro kočárky, výtah. Zároveň je vhodné mít značení, které pochopí i dítě, které ještě neumí číst, jako například značení knih nebo prostor pomocí piktogramů (Knoll, 2016, s.10–49; East a Stricevic, 2007, s.11).

Role knihovníka, který pracuje s dětmi, může být velmi náročná a často nedocenená. Pro tuto pracovní pozici se v knihovnické praxi používá termín „dětský knihovník“ (Fousková, 2015, s. 25). Národní soustava kvalifikací hovoří o pracovní pozici Knihovník/knihovnice v knihovně pro děti (Národní pedagogický institut České republiky, © 2006–2014). V angličtině se používá termín *Children's librarian* (East a Stricevic, 2007, s. 8; Stauffer, 2022; Yilmaz, 2014). Dětský knihovník má v rámci knihovny obvykle na starost přípravu a realizaci specifických programů pro děti, měl by dětským návštěvníkům věnovat pozornost, interagovat s nimi, učit je a pomáhat s rozvojem gramotnosti (Knoll, 2016, s.10–49). Mimo zmíněné služby, které jsou specifické pro práci s dětmi, by měl splňovat další kompetence, které

stanovuje zmíněná Národní soustava kvalifikací. Pracovník v knihovně pro děti by měl být kompetentní vykonávat standardní knihovnické, referenční a informační služby. Zároveň je výhodné, pokud dětský knihovník spolupracuje s pedagogy a tvoří pak obsah v souladu s jejich doporučeními. Důležité je také do vzdělávání dětí zapojit i jejich rodiče, čímž se podpoří nejen jejich vztahy, ale i rodinná gramotnost (Národní pedagogický institut České republiky, © 2006–2014).

Správná praxe knihovny s dětmi by se tedy měla dát popsat jako: rozmanitá a vývojově vhodná; podporující individuální rozvoj, kreativitu, schopnost kritického myšlení a spolupráce; implementující vhodné programy a zásady. Také by měla flexibilně reflektovat potřeby jednotlivých dětí a jejich rodin (Knoll, 2016, s.10–49).

2.4 Organizace na podporu gramotnosti

2.4.1 National Literacy Trust

National Literacy Trust je nezávislá charitativní organizace, která se zaměřuje na podporu gramotnosti u dětí, mladých lidí i dospělých, kteří se ocitli v nelehké životní situaci. Nízká gramotnost je často spojena s chudobou, a proto se tato organizace snaží podporovat školy, rodiny a komunity, které s chudobou bojují, a to na místní i celostátní úrovni. Po celém území Spojeného království mají rozmístěna centra ve dvaceti oblastech, která jsou na tom, co se gramotnosti týče, nejkritičtěji. Zároveň úzce spolupracují se školami, poskytují pedagogům nové nástroje, zdroje a programy. Jejich kampaň se snaží ukázat politikům, že je nutné docílit trvalé a udržitelné změny v podpoře gramotnosti obyvatelstva. Během let 2022–2023 centra spolupracovala s více než osmi tisíci školami a pomohla tak více než jednomu milionu dětí (National Literacy Trust, [2024a?]). V roce 2010 se patronkou National Literacy Trust stala nynější královna Camilla Britská, která dodnes podporuje činnost v centrech, a především pomáhá organizaci medializovat (National Literacy Trust, [2024b?]).

2.4.2 EURead

EURead je termín označující konsorcium evropských organizací, které podporují čtení a jsou přesvědčeny o důležitosti čtenářské gramotnosti především v dnešní mediální zaměřené společnosti. Konsorcium začalo fungovat v roce 2000 a jeho hlavním stálým cílem je pravidelně si vyměňovat znalosti, zkušenosti a společně vytvářet nové strategie na podporu čtení (EURead, © 2024a).

Myšlenka na vznik projektu začala v Rakousku, dál se rozšiřuje do dalších partnerských zemí a v současné době je do něj zapojeno 33 neziskových organizací z 22 evropských zemí. Ty mohou díky konsorciu tvořit a realizovat své projekty, například v Belgii *O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek*, v Německu *Stiftung Lesen* nebo v České republice Čtením k demokratickému myšlení (Mizlerová, 2019, s. 18–19; EURead, 2024e)

První kampaň, kterou EURead zorganizovalo, vznikla v roce 2013, probíhala po celé Evropě a nesla název Čtení nahlas, čtení spolu (Reading Aloud, Reading Together) (EURead, © 2024b). V některých zemích probíhají akce společného čtení nahlas dodnes, například v Nizozemsku, Švýcarsku nebo Německu.

V roce 2018 došlo k další celoevropské čtenářské kampani Evropa čte (Europe Reads). Kampaň měla za cíl především zvyšovat u národních organizací a úřadů povědomí o tom, jak je důležité podporovat čtení. Zástupci různých národů (např. Skotska, Irsko nebo České republiky) spolupodepsali knihu Evropa čte a petici. Petice byla určena především pro Evropskou komisi (European Commission) a vyzývala k podpoře a propagaci četby. Kampaň měla být ukončena v roce 2020 předáním knihy a petice Evropské komisi, kvůli koronavirové pandemii se tato událost odsunula (EURead, © 2024c).

Dalším projektem na podporu čtenářské gramotnosti a snahy zapojit všechny věkové skupiny do čtení, je Evropský den knihy (European Book Day). Cílem projektu je představit evropské autory, zviditelnit stávající akce zaměřené na čtení a nalákat na ně nové návštěvníky, především pak mladé dospělé ze znevýhodněných sociálních vrstev (EURead, © 2024d).

2.4.3 UKReads

Iniciativa UKReads byla spuštěna až v roce 2020, předchází jí ale delší historie. Světová nadace gramotnosti (World Literacy Foundation) začala v roce 2005 distribuovat knihy pro děti po území Afriky a za několik let i do Austrálie, USA a Velké Británie. Část nadace Spojeného království a Evropy (United Kingdom and Europe World Literacy Foundation) chtěla pochopit hlavní překážky bránící rozvoji gramotnosti ve Spojeném království a navrhnout řešení pro jejich odstranění. V roce 2012 byl na Oxfordské univerzitě zahájen Světový summit o gramotnosti (World Literacy Summit), na kterém se zástupci zemí podporovaných Světovou nadací gramotnosti domlouvali na další spolupráci. Další summity se konaly v roce 2014 a 2018, plánovaný byl i na rok 2020, kvůli pandemii Covid-19 byl přesunut do online prostoru. Poslední summit se konal v roce 2023 a další se plánuje na rok 2025. UKReads podporuje děti nejvíce postižené ngramotností a snaží se včas předejít tomuto problému. Mezi její hlavní

činnosti patří také pořádání workshopů, aktivit ve třídách škol nebo projekty pro zapojení rodin. V roce 2024 UKReads prohlásila Manchester a východní část Londýna za oblast s nejvýše rostoucí poptávkou po podpoře komunit a gramotnosti (World Literacy Foundation, 2023).

2.4.4 BookTrust

BookTrust je největší britská čtenářská charitativní organizace založena v roce 1921. Působí na území Anglie, Severního Irska a Walesu, na území Skotska funguje sesterská charita Scottish Book Trust. Jejich činnost je vykonávána prostřednictvím spolupráce s místními úřady, dětskými centry, školami a knihovnami. Hlavním cílem této organizace je podpora četby u dětí a rodin z nízkopříjmového prostředí (BookTrust, © 2024a). BookTrust provádí velké množství výzkumů zaměřených na čtenářství. Nejnovější výzkum *Reading in the Early Years: supporting generational cycles of readers* se zaměřuje zejména na rodiny s nízkými příjmy. Zabývá se také otázkou oblíbenosti čtení u dětí na základě vztahu k četbě u jejich rodičů (BookTrust, [2023o?]).

Tato organizace také vymyslela dnes již celosvětově rozšířený program Bookstart, který je předmětem této práce a podrobněji se mu věnuji v následující kapitole.

3 Analýza programu Bookstart v zemích Spojeného království

Bookstart je první národní program, který se zabývá darováním knih dětem v předškolním věku a je od začátku provozovaný čtenářskou charitativní organizací BookTrust. Hlavním posláním programu je bezplatné poskytování knih všem obecním úřadům, které je pak následně distribuují napříč veřejnými službami, aby došlo k uspokojení místních potřeb. Bookstart daruje knihy dětem v klíčovém předškolním věku, prostřednictvím knih se snaží mezi rodiči a dětmi rozvíjet a posilovat lásku ke knihám a čtení obecně (BookTrust, © 2023a; BookTrust, © 2023c). Program zároveň sděluje rodičům, že obzvlášť pro mladší děti není kniha primárně něco, co by mohli číst, ale je spíše příležitostí ke sdílení času s milovanou osobou. Tyto myšlenky se brzy staly oblíbenými a rozšířily se po celém světě (Bookstart Japan, © 2023). Realizace programu Bookstart a podrobnější dělení věkových skupin je v každé zemi jiná. Odlišnosti v jednotlivých zemích Spojeného království budou popsány v následujících podkapitolách.

3.1 Metodologie

Cílem praktické části je popsat program Bookstart na území Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Přiblížen je především historický i současný vývoj programu a služby nebo aktivity, které jsou v jeho rámci poskytovány.

Pro dosažení cíle práce byla zvolena hlavní výzkumná otázka: Jaké aktivity programu Bookstart podporují čtenářskou gramotnost na území Spojeného království a Severního Irsku?

Pro její zodpovězení jsem dále stanovila následující podotázky:

- Na které věkové skupiny dětí se projekty Bookstart zaměřují?
- Jak se program Bookstart přizpůsobuje společenským potřebám?
- Jak se liší finanční prostředky a podpora vlády programu Bookstart mezi jednotlivými zeměmi Spojeného království?
- Jak se obsahově liší podpůrné materiály poskytované v rámci programu Bookstart v jednotlivých zemích Spojeného království?

V praktické části je užita kombinace rešerše literatury a analýzy dostupných zdrojů. Při počáteční rešerši jsem využívala vyhledávací systémy, které sdružují více zdrojů, nejvíce Google Scholar a EBSCO, následně jsem vyhledávala v databázích odborné literatury jako je Taylor & Francis, JSTOR a Sage Journals. Vzhledem k povaze tématu práce jsem následně vyhledávala především volně dostupné informace na webových stránkách. Bylo pro mne prioritou získat co nejaktuálnější informace z důvěryhodných zdrojů a získat zkušenosti od lidí,

kteří se na Bookstartu aktivně podílejí. Využívala jsem proto zejména webové stránky jednotlivých institucí či organizací, které jsou k tématu relevantní. Nejčastěji to byly webové stránky organizací BookTrust a Scottish Book Trust, které zastřešují Bookstart na jednotlivých územích Spojeného království. Dále to byly webové stránky knihoven nebo úřadů, které s programem spolupracují. Praktická část je tedy z větší části založena na analýze webových dokumentů, v menší míře jsou v ní pak obsaženy i odborné články.

3.2 Bookstart v Anglii

Bookstart je jedním z mnoha programů organizace BookTrust. Jedná se o největší charitativní organizaci podporující čtení mezi dětmi na území Britských ostrovů a z největší části je financována Radou umění Anglie a Velšskou vládou. Díky takto přímému napojení především na tyto dvě země, mají všechny děti na území Anglie a Walesu nárok na získání prvního balíčku bezplatných knih před dovršením jednoho roku života. Program funguje na dvou rovinách – národní a lokální. Národní část má na starost především organizaci programu a lokální pak distribuci koncovým uživatelům, a sice rodičům, opatrovníkům a dětem (Adenfelt et al., 2021, s. 12).

Bookstart začínal jako malý projekt ve Spojeném království v roce 1992. V tomto roce byl spuštěn pilotní projekt zahrnující 300 dětí, které ve věku 6–9 měsíců dostaly knihy při lékařské prohlídce. Při darování knih byli rodiče nabádáni, aby s dětmi četli. V této době se spojila organizace BookTrust, Birminghamské centrum péče o děti a místní knihovna, aby podpořily malé děti ve čtení (Adenfelt et al., 2021, s. 11). V 90. letech 20. století se začínal uznávat a projevovat pozitivní vliv sdílení knih s dětmi. Děti, které absolvovaly Bookstart chodily do školy s evidentní výhodou a měly lepší výsledky i v předškolním hodnocení. Důležitým zlomem byl Národní rok čtení (National Year of Reading) probíhající od září roku 1998 do srpna 1999 (Attenborough, 2009). Po něm hledala společnost Sainsbury's vzdělávací projekt pro mileniální děti, který by mohl zanechat odkaz pro 21. století. Vybrán byl projekt Bookstart a díky tomu se mohl nadále rozvíjet na národní úrovni. V roce 1999 se zároveň většina obecních úřadů chtěla do projektu zapojit, proto byl v každé oblastní knihovně vyčleněn jeden knihovník na post Bookstart koordinátora. Díky podpoře od Sainsbury's a celkovému nadšení do projektu, se do března 2000 k programu připojilo 92 % místních úřadů. To projektu umožnilo stát se celosvětově prvním národním programem, který podporuje *bookgifting*. *Bookgifting* je kampaň podporující čtenářství prostřednictvím darování knih. Tento výraz se používá především v anglofonním prostředí (Adenfelt et al., 2021, s. 11, EURead, © 2023).

Se začátkem 21. století přišla při hledání finančních prostředků podpora od Ministerstva školství, následně program podporovalo především Ministerstvo kultury, médií a sportu. V tomto období společnost BookTrust posílila partnerství s dětskými vydavateli. Díky vládnímu financování se program mohl nadále rozšiřovat. V roce 2004 se začaly dávat dva bezplatné balíčky knih. Každý balíček byl na jednu klíčovou vývojovou fázi: kojeneček a batole. Pro mladší věkovou skupinu se balíček nazýval *Baby Pack* a pro starší *Treasure Pack* (Wyleżek, 2016, s. 141). *Baby Pack* obsahoval dvě knihy z odolného kartonu a říkanku. *Treasure Pack* se skládal z obrázkové knížky a brožury s tipy a nápady na společné čtení s rodiči (Merton Libraries, © 2024).

V letech 2018–2019 bylo jisté, že Bookstart projde změnou, k čemuž přispěla i pandemie Covid-19, která propukla v roce 2020. Knihovny byly zavřeny, a tak se i programy jako Bookstart na nějakou chvíli pozastavily. Knihovny se ale na novou situaci poměrně rychle adaptovaly, a tak byl i tento program přesunut do digitálního prostoru. Knihovny pořádaly pro rodiče a děti online schůzky, ve kterých se věnovaly stejným aktivitám jako za normálních podmínek v prezenční formě (Leicester City Council, [2024?]). Prostřednictvím online aktivit a doprovodných aktivit se knihovny snažily především o to, aby rodiče s dětmi neztratili s knihovnou kontakt a aby byla dále podporována dětská gramotnost. Pro mnoho dětí mohla být četba zároveň únikem od nepříjemné reality. BookTrust vytvořil v rámci Bookstart sekci Čas doma (HomeTime). Ta je určena pro děti do pěti let a jejich rodiče. V této části jsou jim k dispozici knihy zdarma, videa autorů, kteří čtou úryvky svých knih nebo různé šablony pro kreativní vyjádření dítěte. Děti mají přístup i k různým hrám a interaktivním kvízům s knižní tematikou. Materiály jsou dětem i rodičům přístupné dodnes (Wokingham Borough Libraries, [2024?]). Distanční programy pro děti podpořil i National Literacy Trust. Vytvořil charitativní organizaci Words for Life, která na základě spolupráce se školami a komunitami vytvořila webové stránky. Na těchto stránkách je poskytován obsah na zlepšení jazykových a komunikačních dovedností. Obsah byl vytvořen týmem pedagogů a je tak v souladu s učebními osnovami pro školy. Aktivity jsou zde děleny podle věku (šest kategorií od 0 do 12 let) nebo podle témat, například příroda, roční období, povolání apod. (Words for Life, © 2023).

V současné době je program nadále financován vládou Spojeného království. Díky velké podpoře Bookstart koordinátorů, zdravotnických odborníků na raný věk dětí a profesionálních knihovníků, je nadále poskytována široká škála programů pro kojence a batolata (BookTrust, © 2023b). Do Bookstartu nebo podobných programů je nyní zapojeno přes 30 zemí. Mnoho z nich je přidruženo ke globální síti EURead, zabývající se raným

bookgiftingem. Všechny bookgiftingové programy fungují pod záštitou národní organizace, která zodpovídá za logistiku, administrativní zajištění apod. Často to jsou nevládní organizace na podporu čtení, v Německu je to Německá nadace pro čtení (Adenfelt et al., 2021, s. 20–21), v České republice projekt organizuje od roku 2017 Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR pod názvem S knížkou do života (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky [SKIP], © 2021–).

V roce 2021 byla zveřejněna nová strategie na následující období (The Next Chapter, Our Strategy). Ta se mimo jiné zabývá dodržováním dosavadního plánu podporovat četbu u dětí novými, atraktivními způsoby, které budou v souladu s digitalizací. Hlavním cílem je však zaměřit se na rodiny ze zranitelných nebo ekonomicky znevýhodněných prostředí. Podpora četby u dětí žijících ve složitých životních podmínkách může být totiž zásadní pro transformaci jejich budoucího života. Dosáhnout změny a následného zlepšení u nízkopříjmových skupin se nová strategie snaží pomocí zvyšování povědomí o jednoduchém přístupu ke knihám a komunitním centrům a také posilováním služeb v nejvíce znevýhodněných oblastech. Do roku 2026 se očekává, že budou splněny dílčí cíle jako například: vybudování různorodé sítě partnerů, kteří poskytují znevýhodněným rodinám co nejlepší podporu, dále navýšení počtu teenagerů, kteří se budou identifikovat jako čtenáři a budou četbu využívat jako formu relaxace nebo zajištění více profesionálů, kteří vnímají důležitost čtenářského návyku u dětí a podporují ho (BookTrust, © 2021).

BookTrust v rámci svého nejnovějšího strategického plánu rozšířil Bookstart skupinu z 0–5 let na 0–6 let. Organizace se zaměřuje i na děti nad 7 let. Úzce spolupracuje se základními školami a tvoří programy a balíčky pro děti do 14 let (BookTrust, © 2024d, s. 18).

3.2.1 Bookstart Baby

Program Bookstart se na základě věku dále dělí na *Bookstart Baby* a *Bookstart for early years* (někdy také využíván název *BookTrust Early Years*). S každou věkovou kategorií jsou mimo balíčků dětem chystány speciální doprovodné programy. Většina z nich se pravidelně opakuje a jen se lehce mění téma jednotlivých setkání. Díky rozšíření věkové hranice o jeden rok, jsou nyní dětem nabízeny až čtyři balíčky (BookTrust, © 2024d, s. 18).

První sada *Bookstart Baby* obsahuje jeden balíček s totožným názvem. Ten je určený dětem ve věku 0–1 rok a obsahuje: knihu vybranou odborníky (zdravotníci, knihovníci), barevnou prstovou loutku a informativní brožuru pro rodiče o výhodách sdílení příběhů a říkanek s dětmi (viz. Obrázek 1). Tyto balíčky rodinám distribuují zdravotníci, knihovny

a další odborníci z prostředí předškolního vzdělávání. Aby systém distribuce fungoval, spravuje ho Bookstart koordinátor, který spolupracuje s místními partnery a institucemi (BookTrust, © 2024e).

Balíčky mohou obsahovat i knihy v jiných jazycích, ty jsou předávány rodinám, které primárně mluví jiným jazykem než angličtinou (English as an additional Language, EAL). Často se jedná o menšiny žijící na území anglicky mluvících zemí (United Kingdom Government, [2024a?]).

Obrázek 1 – Sada Bookstart Baby je určena dětem do 1 roku (BookTrust, © 2024o)

3.2.2 Bookstart for early years

V rámci sady *Bookstart for early years* se nachází celkem tři knižní balíčky. Prvním je *Bookstart Toddler*, určený dětem ve věku 1–2 roky. Obsahuje dvě knihy, prstovou loutku, která pomáhá interaktivnosti příběhů a kartičky s aktivitami a říkankami (viz. Obrázek 2). Druhým balíčkem je *Bookstart Pre-Schooler*, ten je zaměřen na děti ve věku 3–4 let a je obsahově velmi podobný prvnímu balíčku. Nachází se v něm dvě knihy, kartičky s aktivitami a říkankami a speciální čelenka určená k vybarvení a nošení při čtení. Posledním, nejnovějším, balíčkem je

Obrázek 2 – Bookstart Toddler balíček je určena dětem v rozmezí 1–2 let (BookTrust, © 2024p)

BookTrust Early Years school resources, určený dětem ve věku 5–6 let. Do tohoto balíčku jsou voleny knihy v úzké spolupráci s učiteli na základních školách (BookTrust, © 2024c; BookTrust, © 2024d, s. 31–32).

3.2.3 School Library a Special School Library Pack

School Library balíček je distribuován učitelům, kteří pak pracují s žáky 7. – 9. třídy základní školy. Poskytován je především pedagogům, kteří se snaží četbu co nejvíce zařadit do svého učebního plánu nebo těm, kteří vedou čtenářský kroužek. Balíček obsahuje 15 titulů, které jsou rozdělené do 3 skupin – Budoucí zlatý fond, Neochotní čtenáři a Literatura faktu. Výběr knih se každý rok mění, aby tituly obsáhly co nejvíce témat. Cílem balíčků je vzbudit lásku k četbě i u dětí, které dosud příliš nečetly. Většina knih je v balíčcích po více kusech, aby jeden titul mohlo číst více dětí najednou a následně o knize debatovat v rámci čtenářského kroužku nebo běžných školních hodin (BookTrust, [2022?]). Vedle knih jsou součástí balíčku také pracovní listy (viz. Obrázek 3).

Special School Library balíček je určen dětem se speciálními potřebami. Obsahuje 10 knih, které jsou různě zaměřené na smyslové vnímání, jsou více obrázkové, interaktivní a vhodné pro dyslektiky. Společně s knihami jsou poskytována zvuková CD, na kterých jsou doprovodné aktivity nebo celé audioknihy. Cíl je stejný jako u předešlého balíčku, a sice vzbudit v dětech lásku k četbě. Balíček zahrnuje témata vhodná pro děti ve věku 11–14 let, jaká věková skupina dětí se speciálními potřebami ho bude ale reálně využívat, je na zvážení pedagoga (BookTrust, © 2024n). Oba balíčky byly ve školním roce 2022/23 distribuovány do více než 3000 škol (BookTrust, 2024d, s. 34). *School Library* balíček nebyl na rozdíl od *Special*

BookTrust School Library Pack

A guide for reading groups

Fake
by Ele Fountain

Jess has grown up isolated from most other people, doing everything online – just like everyone else has since the scarlet fever epidemic 20 years ago that resulted in antibiotic resistance. Now she's 14, she's excited to be heading to a real-life boarding school, but she's worried about leaving behind her unwell sister, especially as the medicine Chloe needs gets more expensive every day.

As Jess settles into school she decides to use her hacking skills to research Chloe's medicine. But hacking is a cybercrime of the highest order, and when Jess accidentally makes a mistake, her family pay the price. As Jess searches for a way to fix it, she uncovers the terrifying extent to which the tech companies are manipulating people's lives. In a world that's built around algorithms and virtual living, they have all the power and are determined to keep it that way.

This pacey dystopia cleverly examines the idea of a world where digital identity is everything – and what could happen if you were 'deleted'.

Suggested questions for discussion

1. 'Even if pets are illegal' (page 20). Why do you think pets are illegal in the world described in the book?
2. After only having online lessons before, Jess and her classmates are now attending boarding school. Do you think this will be an easy or difficult change? What do you think the biggest adjustments will be for them?
3. In a world where everything is digital, we are something forbidden. Dangerous. We are cyber-spies. Hackers' (page 43). How did you feel when you learnt that Jess was a hacker?
4. 'I stare at the oblong of slightly darker paint it has revealed. Neat black letters spell Charlie Scott. Which is strange. Because that's not my dad's name'.

How does her dad react when she asks who Charlie Scott is (page 73)? Who do you think he could be?

5. 'It means that you don't exist any more,' says Mae (page 151). How does Jess feel when she realizes her hacking has caused her family to be digitally deleted, including their online identity and money?

6. "'You call me Violet,'" she pauses, " but you also call me JP" (page 205). Were you surprised to learn JP's true identity? Did you think Violet's character would evolve in this way?

7. What do you think it would be like to have your life controlled by a company like Global Connections? What are your views on the algorithm they use?

8. What did you think of the ending of the book? Do you think Jess will continue hacking? How do you think Jess and Jack will do in the music competition? What will happen with her friendships with Mae and Violet?

Activity ideas

1. The book ending doesn't reveal much about what happens to Violet. How much trouble did she get into and will she come back to school? Write an extra chapter to conclude her story.
2. Which technological innovation described in the book would you most like to have and why? For example, do you like the idea of colour-changing clothes, muscle-activator pads, hologram animals or luggage that weighs and transports itself? Draw pictures of the tech you'd like, highlighting its key features and qualities.

Similar books to check out

In *The Memory Thieves* by Darren Simpson, Cyan begins to question what is really going on at the Elsewhere Sanctuary after he finds a mysterious message on the beach.

Cora is intrigued by the new AIs being developed in *Show Us Who You Are* by Elle McNicoll. But is everything as it appears to be?

Maggie must embark on a dangerous adventure when she uncovers a dark secret in her community in *The Middle* by Kirsty Applebaum.

You can also visit booktrust.org.uk/bookfinder to find more recommendations.

Beyond the book

1. Compare and contrast the world in the book with society as we know it today. What similarities and what differences are there between our society and the society in *Fake*?

Obrázek 3 – Pracovní list ke knize ze School Library balíčku (BookTrust, [2023p?])

School Library balíčku ve školním roce 2023/24 poskytován. Autoři si, na základě své nejnovější strategie, vyhražují čas na výzkum toho, jak nejlépe nabídnout cílenou pomoc a podporu dětem z nízkopříjmových rodin (BookTrust, © 2024m).

3.2.4 Bookstart Storyteller

K Bookstart balíčkům by se dal přiřadit i poslední, *Bookstart Storyteller* balíček. Ten není určený rodinám a dětem, ale knihovníkům nebo odborníkům, pracujícím s dětmi. Obsahuje sadu knih, rekvizit a jiných zdrojů pro aktivity, které může pracovník využít k zábavnému, interaktivnímu vyprávění. Některé balíčky mohou obsahovat pouze knihy a rekvizity, doprovodné kartičky s aktivitami a rýmy (viz. Obrázek 4) jsou volně dostupné ke stažení. Každá kartička má jednu interaktivní aktivitu a tematickou říkanku či písničku. Na obrázku je uvedena ukázka aktivity, která je zaměřená na objevování emocí, k ní je připojena známá říkanka o pocitu štěstí (BookTrust, © 2024c).

Obrázek 4 – Doprovodná kartička s říkankou a aktivitou zaměřenou na objevování emocí (BookTrust, © 2024k)

3.2.5 Bookstart balíčky pro děti se speciálními potřebami

V rámci programu je brán zřetel i na děti s postižením nebo speciálními potřebami. Existují tři typy balíčků pro tyto speciální skupiny a ty jsou přidělovány místním úřadům, které je pak dále distribuují dle potřeby obyvatel.

Prvním typem je *Bookstart Shine*, který je určen hluchým dětem nebo dětem s vážným sluchovým postižením. Ačkoliv se balíček podle věku dále dělí na *Bookstart Shine Baby* (dítě 0–2 roky) a *Bookstart Shine Toddler* (3–5 let), věková hranice je zde pouze orientační, jaký

balíček dítě dostane by měl v jednotlivých případech rozhodnout odborník. V *Bookstart Shine Baby* je klíčenka, jinak oba balíčky obsahují dvě knihy, podložku s říkankami (na které jsou vyobrazeny děti, které znakují) a další tipy a pokyny pro rodiče. Na obrázku číslo 5 je vlevo *Bookstart Shine Baby* a vpravo *Bookstart Shine Toddler*.

Druhým typem je *Bookstart Touch*, ten je pro nevidomé nebo slabozraké děti. Stejně jako u prvního typu se dále dělí podle věku na *Bookstart Touch Baby* (0–2 roky) a *Bookstart Touch Toddler* (3–5 let). Balíčky obsahují dvě hmatové knihy (jedná se o knihy, které mají kromě klasických ilustrací i fyzické, 3D prvky) a tipy pro rodiče, jak sdílet knihy se zrakově postiženými dětmi.

Posledním balíčkem je *Bookstart Star*. Ten je určen dětem ve věku 3–5 let, které trpí poruchami nebo mají postižení zpomalující rozvoj jemné motoriky. V balíčku jsou dvě deskové knihy, loutky k hraní si u příběhů a další pokyny pro rodiče (BookTrust, © 2024b).

V roce 2016 byla vypracována zpráva, ve které se hodnotil význam a přínos Bookstart balíčků pro děti se speciálními potřebami. Výsledky vyšly velmi pozitivně, přístupy byly oceněny hlavně rodiči a odborníky. Pro postižené děti byl ideální individuální přístup k jejich preferencím, kdy se nepředpokládalo, že všichni jedinci se stejným postižením mají stejné preference. Jako velmi dobrý přístup se také ukázalo používání interaktivních, často multisenzorických podnětů a prvků divadla (využití loutek) (Robinson et al., 2016, s. 58–61; BookTrust, © 2024b).

Obrázek 5 – Sada Bookstart Shine, která je určena dětem se sluchovým postižením (BookTrust, © 2024q)

3.2.6 Programy na podporu čtenářské gramotnosti

V rámci programu Bookstart pořádá organizace BookTrust několik doprovodných programů, jejichž cílem je podporovat čtenářskou gramotnost v různém věku dítěte.

V některých knihovnách na území Anglie se děti mohou registrovat do takzvaného *Bookstart Bear Club*. Hlavním principem tohoto členství je sbírání odměn. Při registraci dostane dítě pas, do kterého postupně dostává razítka ve tvaru medvědíh tlap. Za co razítka dostane, si zpravidla určuje knihovna, většinou je to účast na rýmovacích nebo vyprávěcích akcích pořádaných knihovnou, návštěva knihovny nebo výpůjčka určitých knih. Za šest razítek obdrží dítě certifikát a DVD, za další certifikát pak například vstup zdarma do místního bazénu, plyšového medvěda nebo obrázkovou knihu. Cílem programu je motivovat děti v chození do knihoven a vybudování čtecích návyků (City of Bradford Metropolitan District Council, © 2024; Rochdale Borough Council, © 2024).

Dalším programem je *Bookstart Corner*. Ten je určen rodinám s dětmi ve věku 12–30 měsíců, které potřebují více péče a podpory k osvojení návyku četby. Program je určen především dětským nebo rodinným centrům, která podporují rozvoj dětí. Hlavní náplní jsou sezení, která mohou podle domluvy probíhat různými způsoby, zároveň rodiny dostanou dvě dětské knihy a loutku. V květnu 2019 došlo k reorganizaci systému rozdělování materiálů tak, aby místní instituce mohly poskytovat program co nejefektivnějším způsobem (BookTrust, © 2023n).

V letech 2000–2018 probíhala každý rok týdenní oslava sdílení knih a příběhů s nejmladšími nazvaná *National Bookstart Week*. Každý rok vybral BookTrust téma a knihu, která se následně rozdávala na rodinných akcích pořádaných knihovnami a dětskými centry na celém území Anglie, Walesu a Severního Irska (BookTrust, © 2024h). V roce 2019 byla tato akce nahrazena jinou, a to *Pyjamarama*. Myšlenka této akce je stejná, oslavy však trvají pouze jeden den, při kterém děti tráví celý den v pyžamu, čtou si a sdílejí příběhy s rodiči nebo zaměstnanci institucí (škol, jeslí, knihoven) (BookTrust, © 2024i).

BookTrust Storytime se zpravidla koná po celý školní rok. Jedná se o akce pro děti, při kterých mohou děti společně se svými vrstevníky, knihovníky a rodiči interaktivně prožívat příběhy. Větší oblibu a frekvenci má tato akce na území Walesu (BookTrust Cymru Storytime), proto bude podrobněji popsána v kapitole 3.3.4 – Programy na podporu čtenářské gramotnosti ve Walesu.

Reading Together, Changing Children's Lives je nový plán pro začlenění čtení do života každé nízkopříjmové rodiny. V rámci nejnovějšího strategického rámce z roku 2021 se *BookTrust* spojil s dětskými laureáty společnosti Waterstones za posledních 25 let, aby společně v otevřeném dopise vyzvali premiéra k dlouhodobé investici do knih a čtení pro děti mladší sedmi let. Dopis je psán na základě posledních výzkumů, které ukazují, že jednomu

z pěti dětí ve věku 0–4 let čtou rodiče méně než jednou měsíčně a více než čtvrtina rodičů s dětmi ve věku 0–7 let považují čtení s dítětem za náročné (BookTrust, © 2024f).

Do *Letterbox Club* se musí ten, který s dětmi pracuje (nejčastěji učitel, dětský knihovník, zaměstnanec v dětském centru), nejprve zaregistrovat. Po zaplacení částky je registrovaným členům posláno šest balíčků. Každý balíček je barevně označen a je pro jinou věkovou kategorii od 5 do 13 let. Balíčky jsou podle věku upravovány, všechny ale obsahují knihy, papírnické zboží, hry, někdy také aktivity na zábavné psaní a dopisy od dětských autorů. S balíčky mohou zaměstnanci pracovat prezenčně s dětmi ve skupinkách, nebo je mohou plně darovat jednotlivcům. Většinou dochází k darování balíčků dětem domů a jedná se nejčastěji o děti ze znevýhodněných poměrů. Registraci a platbu provádí jednotlivé instituce, ale většina z nich si může zažádat o grant. Pro školy v Anglii lze balíčky zakoupit prostřednictvím grantu Příspěvek na žáky (Pupil premium) (University of Leicester a BookTrust, [2018?]; BookTrust, © 2024g).

Další akcí je *Storytelling Week*, obdoba *National Bookstart Week*. Je však více zaměřený na představitost a pořádaný charitou Words for Life. Koná se každoročně a podporuje děti ve fantazii a vyprávění příběhů. Pro děti jsou připraveny různé aktivity a materiály založené na vyprávění, které si mohou užít buď s rodiči doma nebo v komunitních místech (dětská centra, knihovny). Akce je určena dětem od předškolního věku do druhého stupně základní školy. Na základě různých věkových kategorií jsou tvořeny programy, pro mladší je například hraní a vymýšlení divadla, pro starší pak tvorba vlastního podcastu. Hlavní myšlenka je podpořit dětskou kreativitu a gramotnost a ukázat dětem, že vyprávění nemusí být jen v knihách (Words for Life, © 2024).

Program *Bookbuzz* byl vytvořen pro učitele, kteří učí studenty 7. a 8. tříd základní školy a u kterých se očekává, že pracují s četbou. Jedná se o placený program, který zpravidla hradí škola, balíčky jsou kupovány na přesný počet studentů. Součástí balíčků je 16 knih, které dostane každá škola dvakrát. V balíčku je zároveň množství tipů a zdrojů, díky nimž dostává učitel přístup k plakátům, filmům, záložkám a dalším materiálům. V rámci každého balíčku si také žák vybere ze zmíněných 16 knih jednu, která ho zaujala a kterou si pak může ponechat (BookTrust, © 2024l).

3.3 Bookbug ve Skotsku

Na území Skotska je hlavní neziskovou charitativní organizací, podporující ranou gramotnost a lásku k četbě, Scottish Book Trust. Tato organizace je sesterskou společností

BookTrust, který působí na území Spojeného království (Scottish Book Trust, © 2024a). Byl založen v roce 1998 a hlavním cílem bylo měnit životy k lepšímu za pomoci knih a čtení. Kladný vztah ke čtení je vnímán jako cesta ke zlepšení duševního zdraví, k navýšení pracovních příležitostí v budoucnu a obecně k možnosti vymanění se z chudoby (Scottish Book Trust, © 2024b). V roce 2010 byl spuštěn program Bookbug. Ten je obdobou britského Bookstart, zaměřuje se na darování knížek dětem v raném věku a na podporu rodin v četbě a společně tráveném času. Vyzdvihuje také důležitost čtení, zpěvu a sdílení příběhů s dětmi již od narození, neboť dané činnosti mají přímý vliv na rozvoj jazykových a sociálních dovedností. Bookbug je financován Divizí skotské vlády pro zlepšení zdraví a pohody (Scottish Government's Improving Health and Wellbeing Division) a Hudební iniciativou pro mládež – Kreativní Skotsko (Creative Scotland's Youth Music Initiative), zároveň úzce spolupracuje s knihovnami a místními úřady (Scottish Book Trust, © 2024c).

Program daruje knižní balíčky dětem od narození až po první ročník základní školy. V základu jsou dětem dávány 4 různé balíčky, na vyžádání lze rodinám poskytnout i přídavné balíčky v galštině nebo soubory knihy zaměřené na děti se speciálními potřebami. Oproti ostatním zemím jsou skotské knižní balíčky unikátní. Jsou předávány výhradně ve speciálních taškách, které se následně dají recyklovat a podle kterých jsou i balíčky pojmenované. V galštině jsou dostupné všechny 4 základní tašky, je ale potřeba si o ně zažádat (Scottish Book Trust, © 2024c).

3.3.1 Bookbug Baby Bag

První typ tašky je určen nejmenším dětem, a to ve věku 3–5 týdnů. Tašku rodině předává zdravotník a skládá se ze 3 barevných knížek písniček a rýmů pro nejmenší, ke kterým jsou připojeny ilustrované karty určené k různým příležitostem (např. čtení pohádky před spaním). Zároveň taška obsahuje prospekt s informacemi ke stávajícímu balíčku a prospekt vysvětlující, jakou tašku dítě dostane příště. Hlavní 3 knihy se každý rok mění, v roce 2024 je to kniha o zvířecích zvucích, jednoduchém poznávání částí těla a leporelo určené ke čtení na břicho (Scottish BookTrust, © 2024d).

3.3.2 Bookbug Toddler Bag

Druhá taška je určená batolatům ve věku 13–15 měsíců. Stejně jako první balíček je i tento předáván zdravotníkem a obsahuje základní 3 knihy, dva prospekty o stávajícím a budoucím balíčku knih. V tašce se navíc nachází kniha batolecích říkanek a písniček, pastelky

a bílý papírový blok na malování. V letošním roce jsou knihy zaměřené na poznávání přírody a pohádky před spaním, jedna kniha má i hmatové interaktivní prvky pro intenzivnější zážitek (viz. Obrázek 6) (Scottish BookTrust, © 2024e).

Obrázek 6 – Bookbug Toddler Bag je darován dětem ve věku 13–15 měsíců (Scottish Book Trust, © 2024m)

3.3.3 Bookbug Explorer Bag

Třetí taška je darována dětem, kterým jsou 3 roky. Tašku obdrží v zařízeních pečujících o děti (nejčastěji mateřské školy, dětská centra), v případě, že je dítě vzděláváno doma, může si o ni rodina zažádat. Kromě základních knih a prospektů obsahuje taška knihu plnou zábavných aktivit s místy na kreslení a balení pestrých pastelky. Letošní knihy se zaměřují na poznávání zvířat a řešení jejich problémů. Společnost CALL Scotland vytvořila balíček symbolizovaných prostředků (pracovní listy, listy se slovní zásobou), které jsou přiloženy ke každé knížce z této tašky. Symboly jsou určeny pro děti, které mají speciální potřeby, či obtíže s komunikací nebo pro děti, pro něž angličtina není jejich primárním jazykem (EAL) (Scottish BookTrust, © 2024f).

3.3.4 Bookbug Primary 1 Family Bag

Tato taška je darována dětem v první třídě základní školy během *Book Week Scotland* (viz níže). Nabízí ilustrované knihy určené k zábavnému učení, vnímání diverzity a rozvoji přátelství. Zároveň poskytuje knihu aktivit, pastelky, tabuli a pero. Bonusem je kniha o kybernetické odolnosti, která vyšla ve spolupráci se skotskou vládou a která je pro děti

v dnešní digitální době velmi důležitá. I k této tašce je možné obdržet speciální symboly od CALL Scotland (Scottish BookTrust, © 2024g).

3.3.5 Tactile books

Tato přídatná taška je určena dětem, které potřebují v četbě a obecně čtenářské pregramotnosti důkladnější asistenci. Jedná se o knihy, které jsou opatřeny speciálními hmatovými prvky, aby dětem zpříjemnili danou interakci. O knihy si mohou rodiny zažádat u svého zdravotníka nebo v zařízeních pro děti v raném věku. Nyní je nabízeno šest knih ze dvou různých nakladatelství (Scottish BookTrust, © 2024h).

První je série nakladatelství Usborne „To není moje...“ (That’s Not My..), ve které se děti učí poznávat různá zvířata, dopravní prostředky a mnohé další věci (vyšlo například: „To není moje včela“, „To není moje liška“, „To není moje raketa“). V knihách se jedná o jednoduchý, opakující se příběh, který je doplněn o různé hmatové prvky jako například kožešinu nebo různé typy fólií (Usborne Publishing, © 2024).

Další 3 knihy jsou z nakladatelství Child’s Play. Knihy „Do parku“ (Off to the Park), „Na pláž“ (Off to the Beach) a „Příprava“ (Getting Ready) pomáhaly vytvořit organizace pracující s nevidomými a slabozrakými dětmi ve spolupráci s těmito dětmi a jejich rodinami. V knihách jsou hmatové prvky (zipy, čísla v Braillově písmu) a kontrastní obrázky, které jsou pro děti se speciálními potřebami při četbě důležitou oporou (Scottish BookTrust, © 2024h).

3.3.6 Programy na podporu čtenářské gramotnosti

Bookbug Session jsou bezplatné akce pro děti ve věku 0–5 let a jejich rodiče nebo opatrovníky. Jednotlivá setkání trvají zhruba půl hodiny a skládají se ze společného zpívání, rýmování, sdílení říkanek a vyprávění příběhů (viz. Obrázek 7). Většina setkání dělí účastníky na dvě věkové kategorie 0–2 roky a 3–5 let. *Bookbug Session* je skvělou příležitostí pro propojování a setkávání rodin z jedné komunity a pro jazykový a sociální vývoj dětí. *Bookbug Session* mohou probíhat v menším měřítku i v galštině, ty se pak nazývají *Gaelic Bookbug Session*. Tvůrci programu kontinuálně tvoří nové plány na jednotlivá setkání, přičemž témata jsou velmi různorodá (svátky, zvířata, skotská historie, jak chytit duhu, týden matematiky a jiné). Všechna sezení mají stejnou nebo velmi podobnou strukturu, sestávající se z úvodní písně, rýmů, akční písně, čtení knihy, písně na uklidnění a rozloučení, mění se tedy pouze

obsahově. Setkání se konají v komunitních centrech a knihovnách po celém Skotsku (Scottish BookTrust, © 2024i).

Obrázek 7 – Bookbug Session, jejíž součástí je společné zpívání a rýmování (Scottish Book Trust, © 2024n)

Bookbug for the Home jsou školení poskytovaná odborníkům i dobrovolníkům pracujícím v rodinných komunitách. Pro rodiče může být často neslučitelné s prací nebo osobní situací pravidelně docházet na *Bookbug Session*, proto vznikla tato iniciativa, která podporuje a zkvalitňuje práci s dětmi doma. Kurz poskytuje teoretické i praktické znalosti potřebné k provádění individuálních Bookbug aktivit s rodinami. Účastníci kurzu si mohou zvolit mezi dvěma formáty – online a kombinovaným učením. Oba formáty jsou obsahově i časově stejné, u druhého typu však dochází i k osobní prezenční interakci s lektorem. Kurzy jsou pro účastníky poskytovány zdarma, je o ně však velký zájem, a i při splnění povinných podmínek není z kapacitních důvodů možné, aby se lekcí účastnili všichni zájemci (Scottish BookTrust, © 2024j).

Book Week Scotland je celonárodní literární festival knih a čtení, který se opakuje každý rok v listopadu od roku 2012. Festival funguje za podpory Kreativního Skotska (Creative Scotland) a SLIC. Během festivalu se scházejí lidé všech věkových skupin a sdílejí radost ze čtení. Za pomoci Scottish Book Trust jsou v rámci těchto oslav vytvářeny různé literární akce a aktivity, kterých se může kdokoli zúčastnit. Festivalu se účastní také skotští spisovatelé, básníci, vypravěči a ilustrátoři, kteří doplňují program. V roce 2024 bude *Book Week* probíhat v rozmezí 18. až 24. listopadu (Awareness Days Ltd, [2024?]; Scottish BookTrust, © 2024k).

Scottish Book Trust je partnerem *Dolly Parton's Imagination Library*. Tu založila v roce 1995 ve svém rodném městě Sevier County zpěvačka Dolly Parton. Jejím cílem bylo dát

každému dítěti v předškolním věku vlastní knihovnu plnou knih. Program se stal velmi úspěšným a podle jeho příkladu bylo zasláno více než 100 milionů knih dětem v anglicky mluvících zemích. Pomocí grantu od skotské vlády poskytuje *Imagination Library* jednu knihu zdarma každý měsíc všem dětem, které byly adoptované nebo mají zkušenost s náhradní péčí, a to od narození do 5 let. Partnerství Scottish Book Trust a *Imagination Library* je prvním programem pro děti z adoptovaných nebo náhradních rodin, který funguje na celostátní úrovni ve všech 32 místních skotských úřadech. Tato cílová skupina byla zvolena především díky dlouhodobým výzkumům, které prokazují, že lidé pocházející z těchto prostředí mají často nižší vzdělání a mohou mít zhoršené i duševní zdraví. Pro raný vývoj dítěte je klíčové mít přístup ke knihám a informacím a rozvíjet čtenářskou gramotnost, proto se skotská vláda rozhodla podpořit především tyto znevýhodněné skupiny, které by mohly mít složitější vstup do života (Scottish BookTrust, © 2024l).

3.4 Bookstart ve Walesu

Ve Walesu se můžeme setkat se dvěma názvy Bookstart – Bookstart Wales nebo ve Walesu využívanější Bookstart Cymru. „Cymru“ je výraz, který používají k označení území Walesu obyvatelé mluvící velšsky (Oxford University Press, © 2023).

Na území Walesu dostane každé dítě do věku tří let dva knižní balíčky. Ty rodinám rozdá jejich zdravotník nebo si je mohou vyzvednout v různých knihovnách (BookTrust, © 2023n). Cílem velšského Bookstartu je podpořit každou rodinu ve Walesu od prvních let jejich dítěte až po konec první třídy na základní škole. Zároveň nabízí bilingvní knihy za účelem udržení velšského jazyka (BookTrust, © 2023d).

Při darování balíčku je důležité podat rodinným příslušníkům kvalitní a povzbuzující zprávu o výhodách, které jsou spojené se sdílením knih, ukázat jim obsah balíčku a pozvat je do místní knihovny. Zároveň je důležité jim sdělit, jaké se budou v nejbližší době konat akce zaměřené na trávení kvalitního rodinného času (BookTrust, © 2023e). Každý rok je v rámci Bookstart Cymru předáno dětem přes 175 000 knih a přes 230 000 kusů materiálů na podporu gramotnosti (BookTrust, © 2023d).

V roce 2023 došlo k obnově balíčků, ty jsou nyní vyráběné cestou šetrnější k životnímu prostředí. Zároveň byl změněn jejich vzhled, který by měl být sjednocen v rámci celého programu, aby bylo pro rodiče jednodušší rozpoznat je jako důvěryhodný zdroj. Do balíčků pro nejmenší se také začaly dávat především robustnější, hmatové knihy, které podporují vývoj jemné motoriky (BookTrust, © 2024j).

3.4.1 Bookstart Baby

Prvním balíčkem, které děti ve Walesu obdrží, je *Bookstart Baby*. Tento soubor knih je dáván opatrovníkům dítěte při jejich půlroční zdravotní prohlídce a obsahově je velmi podobný anglickému balíčku – obsahuje dvě knihy, přičemž jedna je v anglickém jazyce a jedna bilingvní, prstové loutky a podpůrný průvodce pro rodiče, zaměřený na rozvoj a ukotvení trvalého čtenářského návyku u dětí. V roce 2021 došlo k inovaci tohoto balíčku, který se po vzoru skotského Bookbug začal předávat v tašce. S touto novinkou přišla i snaha přejmenovat tento balíček z *Bookstart Baby Pack* na *Bookstart Baby Bags*, nový název se ale zatím příliš nevyužívá (BookTrust Cymru, © 2024).

Obrázek 8 – Nové Bookstart Baby Bags (BookTrust Cymru, © 2024)

3.4.2 Bookstart Early Years

Druhý balíček pak nese název *Bookstart Early Years* a je darován při zdravotní 27měsíční prohlídce. Složení je podobné jako u předchozího balíčku. Skládá se z anglicko-velšské obrázkové knihy, loutky a brožury, které obsahuje nápady na sdílení knih a příběhů. Jako součást balíčku je dětem dáována plátěná taška, které mohou držet i batolata, a proto je ideální na to, vzít si ji s sebou do knihovny (National Library of Wales, © 2023).

3.4.3 Bookstart 1–2 Years a Bookstart 3–4 Years

V roce 2023 byly ve Walesu vytvořeny dva přidavné balíčky. Jedná se o *Bookstart 1–2 Years* a *Bookstart 3–4 Years*. Tyto balíčky jsou určeny dětem z nízkopříjmových rodin, které by mohly mít v budoucnu problém se špatným základem v četbě. Cílem balíčků je odstranit mezeru v gramotnosti, která vznikla finančním znevýhodněním. Balíček kromě knih obsahuje množství tipů a rad, jak podpořit děti v četbě, pozvánku do knihovny nebo dětského centra, kde jim bude v případě potřeby poskytnuta pomoc (BookTrust Cymru, © 2023).

3.4.4 Programy na podporu čtenářské gramotnosti

Podobně jako v Anglii, i ve Walesu pořádá organizace BookTrust v rámci Bookstartu několik doprovodných programů.

Bookstart Book Crawl funguje za pomoci metody odměn. Každé dítě do věku 4 let dostane samolepku pokaždé, co si půjčí knihu nebo navštíví knihovnu. Tyto samolepky si mohou lepit do tzv. *Book Crawl* kartičky, kterou dostanou od knihovníka. Po tom, co zvládnou nasbírat určitý počet samolepek, obdrží děti barevný certifikát od známých dětských autorů (Llyfrgelloedd Conwy Libraries, [2023?]). S prvním certifikátem obvykle děti obdrží i knížku zdarma. Počet samolepek si každá knihovna určuje sama, většinou se pohybují okolo 4–10 (Neath Port Talbor Council, [2023?]) Tato metoda má děti podpořit v půjčování knih, jelikož čím víc knih si vypůjčí, tím více získají barevných certifikátů.

Bookstart Rhymetime je skupinová aktivita pro děti předškolního věku a jejich rodiče. Jedná se o sezení, která trvají přibližně 30 minut a děti se při nich neformálně učí zpívat písně, vyprávět příběhy a říkanky v bezpečném prostředí. Důležitý je kvalitně strávený čas dítěte s rodinným příslušníkem (BookTrust, © 2023f). Dalším benefitem je pak inkluzivita prostředí, kde mohou získat nové známosti nejen děti, ale i rodiče nebo opatrovníci (BookTrust, © 2023g). Věkovou hranici pro jednotlivé *Bookstart Rhymetime* akce si individuálně určují knihovny. Často se jedná o několik skupin, které jsou věkově rozdělené a chodí pravidelně v rozličné dny. V Cardiffu, hlavním městě Walesu, se nachází až dvanáct knihovnických poboček a komunitních center (Library and Community Hubs), ve kterých jsou *Bookstart Rhymetime* pořádány na pravidelné týdenní bázi (Cardiff Council, [2018?], s. 27). Všechna sezení v rámci tohoto programu trvají třicet minut, což je adekvátní doba na udržení dětské pozornosti. Většina setkání je věkově omezena jen horní hranicí pěti let, některé mají ale specifitější rozdělení. Například v Cardiffské Ústřední knihovně (Cardiff Central Library) se každý čtvrtek v rámci *Bookstart Rhymetime* schází rodiče s dětmi ve věku 0–8 měsíců, v centru Penylan je věkové omezení určeno jen „pro kojence“, v Llanishen jsou pravidelná setkání pro děti mladší dvou let (Cardiff Hubs, © 2024a; Cardiff Hubs, © 2024b; Cardiff Hubs © 2024c).

BookTrust Cymru Storytime je pilotní projekt vytvořený na podporu knihoven a jejich nových uživatelů. (BookTrust, © 2023j). Záměrem je inspirovat především rodiny s nižšími příjmy, které mají děti ve věku 0–5 let, aby z návštěv knihovny udělali svoji běžnou rutinu (BookTrust, © 2023k). Důležité je povzbudit rodiny k první návštěvě a zmírnit jejich obavy z toho, že jejich dítě bude vyrušovat ostatní nebo z placení poplatků za dané aktivity. V tomto případě hraje významnou roli propagace a přístup knihovníků, kteří by měli během návštěv

rodinám nabídnout co největší komfort. V rámci projektu je vybráno 6 hlavních bilingvních knih, ze kterých knihovnice předčítají, a přitom interagují s dětmi. Při čtení podporují děti, aby jim pomáhaly s různými aktivitami jako jsou otáčení stránek nebo zpívání veršů (BookTrust, © 2023l). Každá z těchto knih má vytvořený pracovní list, většinou sestávající z omalovánek a samolepek. Ten si mohou rodiče s dětmi vyplnit po skončení příběhu v knihovně nebo doma. Děti mohou také dostat certifikát za různé činnosti, které si určuje sama knihovna. Nejčastěji za první návštěvu předčítání nebo po vyslechnutí všech 6 knih. Při první návštěvě knihovny se zároveň mohou vyfotit ve fotokoutku a vytvořit si tak na knihovnu další vzpomínku (BookTrust, © 2023m).

Big Welsh Rhyme Time je jedním z nejrozšířenějších projektů na podporu dětské gramotnosti ve Walesu a je známý především pod zkratkou BWRT, která bude dále použita v textu. Začínal v roce 2018, kdy vyplynul z oblíbenosti *Bookstart Rhymetime*, a je týdenní národní oslavou sdílení bilingvních knih a příběhů, která se opakuje každý rok. Tzv. *Rhyme Time* je typický pro většinu dětských knihoven po celém světě, využívá se ale i v jeslích nebo dětských centrech. BWRT funguje za spolupráce knihoven, škol a jiných institucí, podporujících děti. Rodiče s dětmi se mohou účastnit akce prezenčně, nebo z pohodlí domova. Prostřednictvím webových stránek BookTrust Cymru jsou jim nabízena videa od autorů a vypravěčů, zajímavé soutěže nebo si ze stránek mohou stáhnout pracovní listy (Primary Times, © 2023). Projekt je financován a rozvíjen za podpory Velšské vlády (BookTrust, © 2023h). V roce 2024 se BWRT konal od 5. do 9. února a stejně jako v roce 2023 bylo nosným tématem *Rhyming Fun For Everyone*. V roce 2023 se této akci zúčastnilo přes 25 000 dětí v předškolním věku (BookTrust, © 2023i).

Cymraeg i Blant (Velština pro děti) je projekt zaměřený na podporu velštiny u dětí a tvoří množství aktivit pro různé věkové skupiny. Pro rodiče, kteří teprve potomka čekají, jsou otevřeny lekce zabývající se například kognitivním vývojem jazyka v mozku dítěte. Řešeným tématem pro budoucí rodiče jsou také komunitní centra zaměřená na velštinu a jazykové školy. Na děti do dvou let jsou zaměřeny lekce velšských písniček a knih (Mudiad Meithrin, [2024a?]). Na tento projekt přirozeně navazuje další, a to *Cylch Ti a Fi* (Náš kruh, nebo Kruh tebe a mě), který má za úkol stavět na základě velštiny u dětí a pokračovat v jejím dalším rozvoji. Hlavní náplní je socializace dětí v prostředí rozvíjejícím čtenářskou gramotnost – v knihovnách a komunitních centrech. Děti si spolu hrají, poslouchají příběhy a písně, čímž si velštinu nenásilně osvojují. Cílem projektu je sjednocení národa po jazykové stránce (tak, aby bylo co nejvíce obyvatelstva bilingvní a umělo jak anglicky, tak velšsky) a rozvoj multikulturní velšské

komunity (Mudiad Meithrin, [2024b?]). Poslední částí celého projektu je *Cylch Meithrin* (Školka). Jedná se o síť mateřských škol, ve kterých obvyklé aktivity a konverzace probíhají ve velštině (Mudiad Meithrin, [2024c?]).

3.5 Bookstart v Severním Irsku

BookTrust v Severním Irsku (známý pod zkratkou BookTrust NI) působí v souladu se zbytkem Spojeného království. Cílem je zajistit bezplatný přístup ke knihám, probudit radost ze čtení, čehož se snaží docílit především prostřednictvím programu Bookstart. V Severním Irsku funguje program především na regionální, ne na národní úrovni, za spolupráce knihoven a zdravotnických zařízení. BookTrust NI má svou hlavní pobočku v Belfastu (NICVA, [2024?]). Obsahy a typy balíčků jsou stejné jako ty na území Anglie, stejně tak většina akcí a projektů jako například *BookTrust Storytime*. Od roku 2012/13 funguje za podpory Bookstart NI program *Book4babies*, který je zaměřený na darování knih novorozencům, ve všech krajích Irska (Egan et al., 2020, s. 54). Budoucnost programu na území Severního Irsku je však značně nejistá. Do roku 2023 byl finančně podporován Ministerstvem školství, které ale toho roku oznámilo, že kvůli sníženému rozpočtu už nadále nebude podporovat množství programů, mezi nimiž je i Bookstart (ITV Consumer Limited, © 2024). V období 2023/24 je tedy činnost programu pozastavena a není jisté, zda a kdy se obnoví.

Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza programu Bookstart a aktivit s ním spojených na území Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Hlavní výzkumná otázka „Jaké aktivity programu Bookstart podporují čtenářskou gramotnost na území Spojeného království a Severního Irska?“ byla zodpovězena. Čtenářskou gramotnost na tomto území podporuje především množství darovaných knižních balíčků, které se snaží posílit vztah rodičů a dětí ke knihám a vytvořit u dětí pravidelný čtenářský návyk. Zároveň je dětská čtenářská gramotnost podporována množstvím pravidelných programů, které jsou pořádány na národní i lokální úrovni a často jsou organizovány coby součást Bookstartu.

Záměrem práce bylo zmapovat nejčastější cílové skupiny programu. Bookstart se týká především dětí v předškolním věku, jeho dílčí programy jsou nejčastěji určeny věkovým skupinám od 0 do 1 roku, od 1 roku do 2 let a od 3 do 4 let. Především u dětí staršího předškolního věku je věková hranice orientační, často se programů pro nejstarší skupinu účastní i děti ve věku 5 let. V Anglii byla ke stávajícím věkovým skupinám přidána nová, zaměřující se na děti ve věku 5–6 let, což koresponduje s věkem dětí v prvním roce základní školy. Dětem v první třídě je věnována pozornost i ve Skotsku, kde sice nemají tuto skupinu pevně stanovenou v osnovách programu, ale děti v tomto věku dostávají balíček v rámci každoročních oslav. Na území Anglie došlo také nad rámec Bookstartu k unikátnímu rozšíření na další věkovou skupinu. Ta se věnuje dětem na druhém stupni základní školy. Knižní balíčky nejsou v tomto případě distribuovány přímo žákům, ale učitelům, kteří následně s pomocí darovaných knih a pracovních listů vytváří pro žáky interaktivní obsah.

Bookstart se v každé zemi snaží co nejvíce přizpůsobovat aktuálním i dlouhodobým společenským potřebám. Vždy jsou v centru pozornosti menšiny, jejichž primárním jazykem není angličtina. Ve Walesu se klade zřetel na udržení velštiny, v Anglii je možné si zažádat v rámci balíčků o knihy v jiném jazyce a ve Skotsku lze dostat všechny knižní balíčky jen v galštině. Anglie a Wales zaměřují svou pozornost na nízkopříjmové rodiny. Ve Walesu byly dokonce vytvořeny dva přidavné Bookstart balíčky, které jsou dávány dětem pocházejícím ze znevýhodněného prostředí. Dětem se speciálními potřebami pak vychází vstříc především Anglie a Skotsko. Obě země vytvořily speciální Bookstart balíčky, ve kterých jsou materiály zaměřené na vývojově opožděné, slabozraké nebo sluchově postižené děti.

Financování je ve všech zemích Spojeného království totožné, aktivity programu financují vlády jednotlivých zemí. Ve Walesu je program financován velšskou vládou, v Anglii pak Radou umění Anglie, která je součástí Ministerstva kultury, médií a sportu. Program

v Severním Irsku je stále financován tamní vládou, kvůli škrtnům v rozpočtu je však pozastaven. Ve Skotsku se o finanční podporu stará Divize skotské vlády pro zlepšení zdraví a pohody a Hudební iniciativa pro mládež – Kreativní Skotsko.

Množství podpůrných materiálů se v jednotlivých zemích liší. Nejméně knižních balíčků je darováno dětem ve Walesu – dva základní a dva pro nízkopříjmové rodiny. Pro Skotsko původně unikátní myšlenka darování balíčků v taškách, už se šíří i do dalších zemí. Jsou rozdávány čtyři základní tašky a jedna pro děti se speciálními potřebami. Nejrozsáhlejší nabídka je v Anglii. Na tomto území jsou darovány čtyři základní balíčky, dále čtyři pro děti se speciálními potřebami a tři, které jsou předávány primárně odborníkům věnujícím se práci s dětmi. V Severním Irsku je složení balíčků stejné jako v Anglii. Obsahově jsou základní balíčky velmi podobné – zpravidla obsahují ilustrované dětské knížky a brožury pro rodiče. Ve Walesu a Anglii obsahují balíčky pro nejmenší prstové loutky, ve Skotsku jsou pak do tašek pro děti staršího předškolního věku přidány pastelky.

Pro zodpovězení dané výzkumné otázky a navazujících podotázek hodnotím zvolenou metodologii jako vhodnou. Díky analýze vyhledaných pramenů jsem si vytvořila teoretický přehled o programu v rámci celého Spojeného království. Při zaměření na jednu zemi nebo region by mohlo být zajímavé použít metodu rozhovoru s odborníky, kteří jsou do programu zainteresováni – mají na starost provoz programu, distribuci balíčků nebo dílčí akce. Zde ovšem můžeme narazit na několik překážek jako je například jazyková bariéra, velká vzdálenost s cílovým subjektem nebo obtížné shánění kontaktů. Při zpracování tématu u mne zároveň vyvstaly další otázky, které by mohly být v budoucnu prozkoumány. Mezi ně patří například jestli a jak je program v jednotlivých zemích ovlivňován technologickým pokrokem, jaké jsou hlavní formy propagace programu a jaké jsou rozdíly v evaluaci dílčích programů.

Zároveň myslím, že by se český program S knížkou do života mohl u zemí Spojeného království inspirovat podrobnějším rozdělením věkových skupin a šíří nabídky balíčků. Obzvláště zajímavé se mi zdají balíčky zaměřující se na děti se speciálními potřebami, které by bezpochyby byly pozitivně přijaty i u nás.

Seznam použité literatury

ADENFELT, Maria; EGERSTRÖM, Arvid a STRANDBERG, Rebecka, 2021. *Bookstart Around the World: Methods and research regarding bookgifting programmes for young children and their families*. Online. Stockholm: Swedish Arts Council. ISBN 978-91-87583-64-3. Dostupné z: <https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/bookstart-around-the-world/bookstart-around-the-world.pdf>. [cit. 2023-11-12].

ALTMANOVÁ, Jitka; HAUSENBLAS, Ondřej; HESOVÁ, Alena; KOŠŤÁLOVÁ, Hana; KOUBEK, Petr et al, 2011. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Online, PDF. 1. vydání. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, divize VÚP. ISBN 978-80-87000-99-1. Dostupné z: Archiv NÚV: https://archiv-nuv.npi.cz/uploads/Publikace/vup/ctenarskagramotnost_final.pdf. [cit. 2024-02-19].

AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION, © 1996–2024. *Early Literacy: What We Know About Early Literacy*. Online. United for Libraries: Division of the American Library Association. Dostupné z: [https://www.ala.org/united/products_services/booksforbabies/earlyliteracy#:~:text=Early%20literacy%20\(reading%20and%20writing,role%20of%20literacy%20Drich%20experiences](https://www.ala.org/united/products_services/booksforbabies/earlyliteracy#:~:text=Early%20literacy%20(reading%20and%20writing,role%20of%20literacy%20Drich%20experiences). [cit. 2024-03-26].

ARTS COUNCIL ENGLAND, 2024a. *Our history: 1990s*. Online. Dostupné z: <https://www.artscouncil.org.uk/our-organisation/our-history#t-in-page-nav-7>. [cit. 2024-03-11].

ARTS COUNCIL ENGLAND, 2024b. *Strategy 2020-2030*. Online. Dostupné z: <https://www.artscouncil.org.uk/lets-create/strategy-2020-2030>. [cit. 2024-03-11].

ATTENBOROUGH, Liz, 2009. The National Year of Reading in the United Kingdom. Online. BECKER, Danielle (ed.). *New Review of Children's Literature and Librarianship*. Vol. 6, no. 1, s. 103. ISSN 1740-7885. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13614540009510632>. [cit. 2023-10-28].

AWARENESS DAYS LTD, [2024?]. *Book Week Scotland 2024: November 18 - November 24*. Online. Dostupné z: [https://www.awarenessdays.com/awareness-days-calendar/book-week-scotland-](https://www.awarenessdays.com/awareness-days-calendar/book-week-scotland-2024/#:~:text=Book%20Week%20Scotland%20was%20first,vibrant%20literary%20culture%20of%20Scotland)

[2024/#:~:text=Book%20Week%20Scotland%20was%20first,vibrant%20literary%20culture%20of%20Scotland](https://www.awarenessdays.com/awareness-days-calendar/book-week-scotland-2024/#:~:text=Book%20Week%20Scotland%20was%20first,vibrant%20literary%20culture%20of%20Scotland). [cit. 2024-04-08].

BAILEY, David J., 2020. *Decade of dissent: how protest is shaking the UK and why it's likely to continue*. Online. In: The Conversation. Dostupné z: <https://theconversation.com/decade-of-dissent-how-protest-is-shaking-the-uk-and-why-its-likely-to-continue-125843>. [cit. 2024-03-10].

BOARDROOM APPRENTICE, © 2024. *Libraries NI*. Online. Dostupné z: <https://boardroomapprentice.com/libraries-ni/>. [cit. 2024-02-13].

BOOKSTART JAPAN, 2023. *About Bookstart In Japan: How Bookstart Began*. Online. Dostupné z: <https://www.bookstart.or.jp/english/#:~:text=Bookstart%20began%20in%20the%20United,with%20a%20beloved%20grown%2Dup>. [cit. 2023-10-28].

BOOKTRUST, © 2021. *The Next Chapter: Our Strategy 2021*. Online, PDF. Arts Council England. Dostupné z: https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/misc/the_next_chapter_booktrust_strategy.pdf. [cit. 2024-03-30].

BOOKTRUST, © 2022. *Your storyteller's guide*. Online, PDF. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/eyto/storyteller-hub/storyteller-guide-for-books-and-resources-english.pdf>. [cit. 2024-04-18].

BOOKTRUST, [2022?]. *Welcome to your FREE School Library Pack 2022–23 from BookTrust*. Online, PDF. Dostupné z: https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/school-library-pack/slp-2022-23/slp/4013_bt_slp_welcomebooklet_aw_web.pdf. [cit. 2024-04-18].

BOOKTRUST, 2023a. *What is Bookstart?* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/families/what-is-Bookstart/>. [cit. 2023-10-28].

BOOKTRUST, 2023b. *A history of Bookstart.* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/history/>. [cit. 2023-10-28].

BOOKTRUST, 2023c. *Bookstart for families.* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/families/>. [cit. 2024-04-04].

BOOKTRUST, 2023d. *Welcome to BookTrust Cymru.* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/booktrust-cymru/>. [cit. 2023-11-16].

BOOKTRUST, 2023e. *Bookstart packs in Wales.* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-in-wales/Bookstart-packs-in-Wales/>. [cit. 2023-11-16].

BOOKTRUST, 2023f. *Bookstart for librarians: Rhymetimes.* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/delivering-bookstart/information-for-librarians/rhymetimes/>. [cit. 2023-11-23].

BOOKTRUST, 2023g. *Bookstart for families: Rhymetimes.* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/families/rhymetimes/#:~:text=Rhymetime%20sessions%20are%20organised%20locally,share%20games%2C%20books%20and%20toys.> [cit. 2023-11-23].

BOOKTRUST, 2023h. *It's Rhyming Fun for Everyone as BookTrust Cymru's Big Welsh Rhyme Time returns for 2023.* Online. Published on 30 January 2023. Dostupné z:

<https://www.booktrust.org.uk/news-and-features/news/news-2022/its-rhyming-fun-for-everyone-as-booktrust-cymrus-big-welsh-rhyme-time-returns-for-2023/>. [cit. 2023-11-23].

BOOKTRUST, 2023i. *Big Welsh Rhyme Time 2024*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/booktrust-cymru/the-big-welsh-rhyme-time/>. [cit. 2023-11-23].

BOOKTRUST, 2023j. *BookTrust Cymru Storytime for families*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/families/bookstart-in-wales/toddler-and-pre-schooler-family-hub-wales/booktrust-cymru-storytime-for-families/>. [cit. 2023-11-26].

BOOKTRUST, 2023k. *Welcome to BookTrust Cymru Storytime*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-in-wales/storyteller-hub-wales/welcome-to-booktrust-cymru-storytime/>. [cit. 2023-11-26].

BOOKTRUST, 2023l. *Deliver a great BookTrust Cymru Storytime*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-in-wales/storyteller-hub-wales/welcome-to-booktrust-cymru-storytime/deliver-a-great-booktrust-cymru-storytime/>. [cit. 2023-11-26].

BOOKTRUST, 2023m. *BookTrust Cymru Storytime resources*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-in-wales/storyteller-hub-wales/welcome-to-booktrust-cymru-storytime/booktrust-cymru-storytime-resources/>. [cit. 2023-11-26].

BOOKTRUST, 2023n. *Bookstart Corner*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-corner-programme/>. [cit. 2023-11-28].

BOOKTRUST, [2023o?]. *Reading in the Early Years: supporting generational cycles of readers: Research with families from low-income backgrounds in the UK*. Online, PDF.

Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/research/research-briefing---supporting-generational-cycles-of-readers.pdf>. [cit. 2024-03-26].

BOOKTRUST, [2023p?]. *School Library Pack: A guide for reading groups*. Online, PDF. Dostupné z: https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/school-library-pack/slp-2022-23/slp/4013_bt_slp_readinggroupguides_aw_web.pdf. [cit. 2024-04-18].

BOOKTRUST, 2024a. *About us*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/about-us/>. [cit. 2024-03-26].

BOOKTRUST, 2024b. *Additional needs packs*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/additional-needs/>. [cit. 2024-03-30].

BOOKTRUST, 2024c. *Your packs and how you can use them*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-toddler-and-pre-schooler/toddler-and-pre-schooler/your-packs-and-how-you-can-use-them/>. [cit. 2024-03-30].

BOOKTRUST, 2024d. *Impact Report 2022/23*. Online, PDF. Arts Council England. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/impact-reports/booktrust-impact-report-2024.pdf#page=15&zoom=100,0,0>. [cit. 2024-03-30].

BOOKTRUST, 2024e. *Bookstart Baby*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-baby-pack/>. [cit. 2024-03-30].

BOOKTRUST, 2024f. *Reading Together: BookTrust joins forces with all 12 Children's Laureates to call for investment in early years reading*. Online. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/news-and-features/news/news-2024/reading-together-booktrust-joins-forces-with-all-12-childrens-laureates-to-call-for-investment-in-early-years-reading/>. [cit. 2024-04-01].

BOOKTRUST, 2024g. *How does Letterbox Club work?* Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/letterbox-club/how-to-sign-up/>. [cit. 2024-04-02].

BOOKTRUST, 2024h. *National Bookstart Week*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/past-programmes/national-bookstart-week/>. [cit. 2024-04-02].

BOOKTRUST, 2024i. *Pyjamarama*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/support-us/pyjamarama/>. [cit. 2024-04-02].

BOOKTRUST, 2024j. *BookTrust Cymru unveils new Bookstart Baby and Early Years packs*. Online. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/booktrust-cymru/latest-from-booktrust-cymru/booktrust-cymru-unveils-new-bookstart-baby-and-early-years-packs2/>. [cit. 2024-04-08].

BOOKTRUST, 2024k. *Storyteller Activity Cards*. Online, PDF. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/eyto/storyteller-hub/storyteller-activity-cards-english.pdf>. [cit. 2024-04-18].

BOOKTRUST, 2024l. *Bookbuzz 2024*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookbuzz/about-bookbuzz/>. [cit. 2024-04-18].

BOOKTRUST, 2024m. *School Library Pack*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/school-library-pack/>. [cit. 2024-04-18].

BOOKTRUST, 2024n. *Special School Library Pack*. Online. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/school-library-pack/special-school-library-pack/>. [cit. 2024-04-18].

BOOKTRUST, 2024o. *Bookstart Baby: What is in the Pack?* Online. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/practitioners/bookstart-baby-pack/>. [cit. 2024-04-27].

BOOKTRUST, 2024p. *Bookstart Toddler and Pre-schooler packs: Bookstart Toddler: using your pack.* Online. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/families/toddler-and-pre-schooler-family-hub/bookstart-toddler-and-preschooler-packs/>. [cit. 2024-04-27].

BOOKTRUST, 2024q. *Packs for children with additional needs: Bookstart Shine for children who are deaf.* Online. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/what-we-do/programmes-and-campaigns/bookstart/families/additional-needs-packs/>. [cit. 2024-04-27].

BOOKTRUST CYMRU, © 2023. *BookTrust Cymru Explainer.* Online, PDF. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/eyto/2023-resources/wales/welsh-to-english/booktrust-cymru-explainer---english.pdf>. [cit. 2024-04-08].

BOOKTRUST CYMRU, © 2024. *Bookstart Baby Packs in Wales are changing.* Online. In: BookTrust: Getting children reading. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/news-and-features/news/news-2021/bookstart-baby-packs-in-wales-are-changing/>. [cit. 2024-04-08].

BROWN, Barbara Traxler, 1990. *Library History Research in Ireland: 1918-1988.* Online. *Libraries & Culture.* Vol. 25, no. 1, s. 86-102. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25542230?seq=10>. [cit. 2024-02-13].

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, © 2024. *Librarianship.* Online. Cambridge Dictionary. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/librarianship>. [cit. 2024-02-05].

CARDIFF COUNCIL, [2018?]. *Cardiff Hub and Library Strategy 2019-2023*. Online, PDF. Dostupné z: <https://cardiff.moderngov.co.uk/documents/s37665/Cabinet%2020%20Feb%202020%20Hub%20and%20Library%20Strategy%20App%201.pdf>. [cit. 2024-03-28].

CARDIFF HUBS, © 2024a. *Rhyme Time @ Central Library Hub*. Online. Dostupné z: <https://cardiffhubs.co.uk/event/rhyme-time-central-library-hub/2024-03-28/>. [cit. 2024-03-28].

CARDIFF HUBS, © 2024b. *Baby Rhyme Time @ Penylan Library*. Online. Dostupné z: <https://cardiffhubs.co.uk/event/baby-rhyme-time-penylan-library/2024-03-25/>. [cit. 2024-03-28].

CARDIFF HUBS, © 2024c. *Baby Rhymetime (Term time only) @ Llanishen Hub*. Online. Dostupné z: <https://cardiffhubs.co.uk/event/story-and-rhyme-time-llanishen-hub-3/2024-03-26/>. [cit. 2024-03-28].

CARNEGIE UK, © 2024. *History*. Online. Dostupné z: <https://carnegieuktrust.org.uk/history/>. [cit. 2024-02-05].

CILIP. *About CILIP*. Online. CILIP: The library and information association. Dostupné z: <https://www.cilip.org.uk/page/About>. [cit. 2024-03-02].

CITY OF BRADFORD METROPOLITAN DISTRICT COUNCIL, © 2024. *Bookstart Bear Club*. Online. Dostupné z: <https://www.bradford.gov.uk/libraries/children-and-young-people/bookstart-bear-club/>. [cit. 2024-04-01].

CLARK, D., 2024. *Libraries in the United Kingdom – Statistics & Facts*. Online. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/1838/libraries-in-the-uk/#topicOverview>. [cit. 2024-02-10].

COSLA, [2024?]. *ABOUT COSLA*. Online. Dostupné z: <https://www.cosla.gov.uk/about-cosla>. [cit. 2024-02-12].

COWARD, Adam N., 2021. *The Long, Winding Road to the Modern Public Library in Wales*. Online. Dostupné z: <https://rcahmw.gov.uk/the-long-winding-road-to-the-modern-public-library-in-wales/>. [cit. 2024-02-15].

CRAWFORD, John, 2002. The community library in Scottish history. Online, PDF. In: *68th IFLA Council and General Conference*. Glasgow, August 18-24, 2002. Scotland: IFLA. Dostupné z: <https://archive.ifla.org/IV/ifla68/papers/063-111e.pdf>. [cit. 2024-03-10].

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE ČR, © 2024. *O šetření PIRLS*. Online. Dostupné z: <https://csicr.cz/cz/Mezinarodni-setreni/PIRLS/O-setreni-PIRLS>. [cit. 2024-02-23].

DEPARTMENT FOR CULTURE, MEDIA & SPORT, 2014. *Independent Library Report for England*. Online, PDF. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7d910aed915d3fb9594860/Independent_Library_Report-_18_December.pdf. [cit. 2024-03-10].

EAST, Kathy a STRICEVIC, Ivanka (ed.), 2007. *Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers: IFLA Professional Report 100*. Online, PDF. ISBN 978-90-77897-16-4. Dostupné z: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/569/1/IFLA-Professional-Report-Nr-100-en.pdf>. [cit. 2024-03-26].

EAST LOTHIAN COUNCIL MUSEUMS SERVICE, [21. stol.?]. *Circulating Libraries*. Online. HistoryShelf.org. Dostupné z: <https://sites.scran.ac.uk/shelf/learn/03.php>. [cit. 2024-02-11].

EGAN, Suzanne M.; HOYNE, Clara; MOLONEY, Mary; BREATNACH, Deirdre a POPE, Jennifer, 2020. Shared Book Reading with Infants: A Review of International and National Baby Book Gifting Schemes. Online. CLERKIN, Frances; MURPHY, Vanessa a BUTLER, Judith E. (ed.). *AN LEANBH ÓG: Journal of Early Childhood Studies*. Vol. 13, Iss. 1, s. 1-242. ISSN 2009-5910. Dostupné z: ResearchGate, <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.24167.68002>. [cit. 2024-04-05].

EMMETT, Jonathan, [2017?]. “*The Library for Boys and Girls*” – *Nottingham’s Pioneering 19th Century Children’s Lending Library*. Online. Dostupné z: <https://jonathanemmett.com/2021/08/first-childrens-library.html?highlight=%E2%80%9CThe%20Library%20for%20Boys%20and%20Girls%E2%80%9D%20%E2%80%93%20Nottingham%E2%80%99s%20Pioneering%2019th%20Century%20Children%E2%80%99s%20Lending%20Library>. [cit. 2024-02-15].

EUREAD, © 2023. *Background to the Global Network for Early Years Bookgifting*. Online. Dostupné z: <https://globalnetwork.euread.com/global-network-for-early-years-bookgifting/background-to-the-global-network-for-early-years-bookgifting/>. [cit. 2023-12-11].

EUREAD, 2024a. *About EUREAD*. Online. Dostupné z: <https://euread.com/about/>. [cit. 2024-03-14].

EUREAD, 2024b. *EUREAD Campaigns*. Online. Dostupné z: <https://euread.com/campaigns/>. [cit. 2024-03-14].

EUREAD, 2024c. *About: What is Europe Reads?*. Online. Europe Reads. Dostupné z: <https://europereads.euread.com/#about>. [cit. 2024-03-14].

EUREAD, 2024d. *About*. Online. European Book Day. Dostupné z: <https://europeanbookday.euread.com/about/>. [cit. 2024-03-14].

EUREAD, 2024e. *EUREAD*. Online. Dostupné z: <https://euread.com/>. [cit. 2024-03-26].

FOUSKOVÁ, Kristýna, 2015. *Čtenářská gramotnost dětí na 1. stupni ZŠ: vliv rozdílných vzdělávacích programů*. Online, Diplomová práce, vedoucí Hana Landová. Kladno: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/66750/120181533.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-03-26].

GIEBISCH, Roman, 2018. *Odborný seminář Čtenářská pregramotnost v praxi*. Online. In: RVP.CZ. 24.3.2018. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=14062#:~:text=%C4%8Cten%C3%A1%C5%99sk%C3%A1%20pregramotnost%20je%20soubor%20postupn%C4%9B,ve%C5%A1ker%C3%A1%20v%C3%BDvojov%C3%A1%20specifika%20dan%C3%A9ho%20obdob%C3%AD>. [cit. 2024-02-17].

GREEN, Andrew, 2015. *Cardiff libraries: a Council dispossesses its people*. Online, blogový příspěvek. 25.1.2015. Dostupné z: <https://gwallter.com/libraries/cardiff-libraries-a-council-dispossesses-its-people.html>. [cit. 2024-02-15].

GRIMES, Brendan, 1998. Carnegie Libraries in Ireland. Online. *History Ireland magazine*. Vol. 4, no. 6. Dostupné z: <https://www.historyireland.com/carnegie-libraries-in-ireland/>. [cit. 2024-02-13].

HARDWOOD, Elain, 2016. *The English Public Library 1945-85: Introductions to Heritage Assets*. Online. 2. edice. England: Historic England. Poprvé publikováno English Heritage 2013. Dostupné z: Historic England: <https://historicengland.org.uk/images-books/publications/iha-english-public-library-1945-85/heag136-the-english-public-library-1945-85-iha/>. [cit. 2024-02-08].

HEAL, Sharon, 2010. *ACE takes over MLA functions*. Online. In: MUSSEUMS ASSOCIATION. Dostupné z: <https://www.museumsassociation.org/museums-journal/news/2010/11/23112010-ace-takes-over-mla-functions/>. [cit. 2024-03-10].

CHAPLIN, Emma, © 2014. *Succession Planning Framework: CyMAL: Museums Archives and Libraries Wales*. Online, PDF. ISBN 978-1-4734-1342-9. Dostupné z: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2019-08/succession-planning-framework.pdf>. [cit. 2024-03-10].

CHETHAM'S LIBRARY, [2024?]. *ABOUT*. Online. Dostupné z: <https://library.chethams.com/about/>. [cit. 2024-02-11].

CHETHAM'S LIBRARY, 2010. *A Brief History of Chetham's*. Online. Wayback Machine. Dostupné z: Webarchive: <https://web.archive.org/web/20100513171141/http://www.chethams.org.uk/history.html>. [cit. 2024-02-10].

IEA [INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE EVALUATION OF EDUCATIONAL ACHIEVEMENT], [2024?]. *PIRLS 2026: Progress in International Reading Literacy Study 2026*. Online. Dostupné z: <https://www.iea.nl/studies/iea/pirls/2026>. [cit. 2024-02-23].

INFORMATION SCHOOL UNIVERSITY OF WASHINGTON, © 2024. *LIBRARIES & LIBRARIANSHIP*. Online. Dostupné z: <https://ischool.uw.edu/research/areas/librarianship>. [cit. 2024-02-05].

ITV CONSUMER LIMITED, © 2024. *Free baby book scheme set to end in Northern Ireland 'due to budgetary pressures'*. Online. In: ITV NEWS. Dostupné z: <https://www.itv.com/news/utv/2023-04-14/free-baby-book-scheme-axed-due-to-budgetary-pressures>. [cit. 2024-04-05].

JONES, Philip, 2008. Public libraries in Wales since 1862. Online. In: *The Cambridge History of Libraries in Britain and Ireland*. Cambridge University Press, s. 253-265. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-history-of-libraries-in-britain-and-ireland/public-libraries-in-wales-since-1862/CED9994F219BE628E9914C7140AB4982>. [cit. 2024-02-15].

KELLY, Laura, 2023. *Battle to save Britain's libraries as budget cuts, closures and austerity leaves future uncertain*. Online. In: Big Issue. Dostupné z: <https://www.bigissue.com/news/activism/uk-libraries-week-budget-cuts-future-joseph-coelho/#:~:text=Since%20the%20Conservatives%20came%20to%20power%20in%202010%2C%20the%20austerity,were%20before%20the%20Covid%20pandemic>. [cit. 2024-03-03].

KNOLL, Debra J., 2016. *Engaging Babies in the Library: Putting Theory Into Practice*. Online. Chicago: ALA Editions. eISBN 978-0-8389-1445-8. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmx1YmtfXzEzNTAzNTVfX0FO0?si>

[d=0c92aab8-abe8-4da6-8bc9-86b8023b513f@redis&vid=3&format=EB&rid=1](#). [cit. 2024-03-12].

KROPÁČKOVÁ, Jana; WILDOVÁ, Radka; KUCHARSKÁ, Anna, 2014. Pojetí a rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním období. Online, PDF. *Pedagogická orientace*. Roč. 24, č. 4, s. 488–509. Licence: CC BY-NC-ND 4.0. Dostupné z: MUNI Journals: <https://doi.org/10.5817/PedOr2014-4-488>. [cit. 2024-02-17].

LEAVITT, Matthew, 2015. United Kingdom Libraries during World War II. Online. *SLIS Connecting*. Vol. 4, no. 1., Iss. 7. Dostupné z: <https://aquila.usm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=slisconnecting>. [cit. 2024-02-11].

LEICESTER CITY COUNCIL, [2024?]. *Libraries from home*. Online. Dostupné z: <https://www.leicester.gov.uk/your-community/libraries-and-community-centres/libraries/libraries-from-home/>. [cit. 2024-02-09].

LIBRARIES CONNECTED, © 2018. *Libraries from home*. Online. Dostupné z: <https://www.librariesconnected.org.uk/page/librariesfromhome>. [cit. 2024-02-09]

LIBRARIES NI, [2024a?]. *About us*. Online. Libraries NI. Dostupné z: <https://www.librariesni.org.uk/about-us/>. [cit. 2024-02-13].

LIBRARIES NI, [2024b?]. *Becoming A Member*. Online. Libraries NI. Dostupné z: <https://www.librariesni.org.uk/becoming-a-member/>. [cit. 2024-02-13].

LINCOLN, Alan Jay a LINCOLN, Carol Zall, 1987. *Library Crime and Security: An International Perspective*. 1. edice. New York: The Haworth Press. ISBN 0-86656-480-2. Dostupné z: Google Books, <https://books.google.je/books?id=USgy1ZdtRFUC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>. [cit. 2023-02-05].

LLYFRGELLOEDD CONWY LIBRARIES, [2023?]. *Bookstart Book Crawl*. Online. Dostupné z: <https://conwylibraries.com/explore-libraries/children/bookstart-book-crawl>. [cit. 2023-11-25].

LOMAS, Elizabeth, 2019. Arts Council of Great Britain. Online. In: *Guide to the Archive of Art and Design: Victoria and Albert Museum, London*. Routledge, s. 11-14. ISBN 978-1-57958-315-6. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=TU6wDwAAQBAJ&pg=PA11&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. [cit. 2024-03-11].

MERTON LIBRARIES, © 2024. *Bookstart Programme*. Online. Dostupné z: <https://libraries.merton.gov.uk/digital-content/services/children-and-young-people/bookstart>. [cit. 2024-04-08].

MIZLEROVÁ, Kateřina, 2019. *Projekt Bookstart: potenciál dalšího rozvoje v České republice*. Online, Diplomová práce, vedoucí Hana Landová. Kutná Hora: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/110524/120340353.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-03-26].

MORAN, Catherine a QUINN, Pearl, 2008. The Irish library scene. Online. In: *The Cambridge History of Libraries in Britain and Ireland*. Cambridge University Press, s. 253-265. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-history-of-libraries-in-britain-and-ireland/irish-library-scene/69AF42332D86BD20A12B3F7285C095F9>. [cit. 2024-02-13].

MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA V BRNĚ, © 2018. *Velká Británie*. Online. Moravská zemská knihovna: Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven. Dostupné z: <https://mcvrk.mzk.cz/inspirace-z-knihoven/inspirace-ze-zahranicnich-knihoven/velka-britanie>. [cit. 2024-02-13].

MORONGOVÁ, Václava, 2013. *Knihovnické organizace a sítě ve Velké Británii*. Online, Diplomová práce, vedoucí Hana Landová. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Dostupné z:

<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/61488/120120004.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-03-11]. Strana 23.)

MUDIAD MEITHRIN, [2024a?]. *Cymraeg i Blant: Yma i gefnogi dy daith ddwyieithog*. Online. Dostupné z: <https://meithrin.cymru/cymraeg-i-blant/>. [cit. 2024-03-28].

MUDIAD MEITHRIN, [2024b?]. *Cylch Ti a Fi*. Online. Dostupné z: <https://meithrin.cymru/cylchtiafi/>. [cit. 2024-03-28].

MUDIAD MEITHRIN, [2024c?]. *Cylch Meithrin*. Online. Dostupné z: <https://meithrin.cymru/cylchmeithrin/>. [cit. 2024-03-28].

NÁDVORNÍKOVÁ, Hana; SVOBODOVÁ, Eva; ŠVEJDOVÁ, Hana; VÍTEČKOVÁ, Miluše et al., 2019. *Čtete si, hrajeme si, poznáváme...: Metodika čtenářské pregramotností*. Online, PDF. 1. vydání. České Budějovice: Pedagogická fakulta JU. ISBN 978-80-7394-763-7. Dostupné z: PF JČU: https://projekty.pf.jcu.cz/pvupms/doc/Metodika_ctenarske_pregramotnosti.pdf. [cit. 2024-02-17].

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČESKÉ REPUBLIKY, © 2006-2014. *Knihovník/knihovnice v knihovně pro děti*. Online. Národní soustava kvalifikací. Dostupné z: https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1244-Knihovnikknihovnice_v_knihovne_pro_deti. [cit. 2024-03-26].

NATIONAL CENTER FOR EDUCATION STATISTICS [NCES], [2024?]. *PISA 2022 Reading Literacy Results: Explore How U.S. Reading Performance Compared Internationally in 2022*. Online. Dostupné z: <https://nces.ed.gov/surveys/pisa/pisa2022/reading/international-comparisons/#:~:text=In%20PISA%202022%20reading%20literacy.potential%3B%20and%20participate%20in%20society>. [cit. 2024-02-23].

NATIONAL LITERACY TRUST, [2024a?]. *About us*. Online. Dostupné z: <https://literacytrust.org.uk/about-us/>. [cit. 2024-03-12].

NATIONAL LITERACY TRUST, [2024b?]. *About us: Our Patron*. Online. Dostupné z: <https://literacytrust.org.uk/about-us/our-patron/>. [cit. 2024-03-12].

NEATH PORT TALBOT COUNCIL, [2023?]. *Babies and toddlers: Bookstart Book Crawl*. Online. Dostupné z: <https://beta.npt.gov.uk/libraries/children-young-people-and-schools/babies-and-toddlers/>. [cit. 2023-11-25].

NICVA, [2024?]. *Booktrust Northern Ireland*. Online. Dostupné z: <https://www.nicva.org/organisation/booktrust-northern-ireland>. [cit. 2024-04-05].

NORTHERN IRELAND DEPARTMENT OF FINANCE, [2024?]. *Libraries*. Online. NI Direct: Government Services. Dostupné z: <https://www.nidirect.gov.uk/articles/libraries#:~:text=Library%20membership%20is%20free.,any%20Northern%20Ireland%20public%20library>. [cit. 2024-02-13].

OECD [ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT], [2024?]. *What is PISA?*. Online. Dostupné z: <https://www.oecd.org/pisa/>. [cit. 2024-02-23].

OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2023. *Cymru*. Online. Oxford's Learner Dictionaries. Dostupné z: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/cymru#:~:text=%2F%CB%88k%CA%8Cmri%2F-%2F%CB%88k%CA%8Cmri%2F,language%20see%20also%20Plaid%20Cymru>. [cit. 2023-11-14].

PARKINSON, Stephen, 2024. *Independent Review to guide libraries strategy in 2024*. Online. Department for Culture, Media and Sport. GOV.UK. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/news/independent-review-to-guide-libraries-strategy-in-2024>. [cit. 2024-03-03].

POINASAMY, Krisnah, 2013. *THE TRUE COST OF AUSTERITY AND INEQUALITY: UK Case Study*. Online, PDF. Oxfam GB. ISBN 978-1-78077-425-1. Dostupné z: <https://www->

cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/cs-true-cost-austerity-inequality-uk-120913-en_0.pdf. [cit. 2024-03-10].

PRIMARY TIMES, 2023. *More than 25,000 children across Wales will share bilingual rhymes, stories and songs together as part of BookTrust Cymru's annual Big Welsh Rhyme Time*. Online. Dostupné z: <https://www.primarytimes.co.uk/news/2023/02/more-than-25-000-children-across-wales-will-share-bilingual-rhymes-stories-and-songs-together-as-part-of-booktrust-cymru-s-annual-big-welsh-rhyme-time#:~:text=Running%20from%20Monday%206th%20February,%2D%20at%20home%2C%20in%20nursery%2C>. [cit. 2023-11-23].

PRIVY COUNCIL, [2024?]. *Royal Charters*. Online. The Privy Council Office. Dostupné z: <https://privycouncil.independent.gov.uk/royal-charters/>. [cit. 2024-03-10].

RASSULI, Kathleen M. a HOLLANDER, Stanley C, 2001. *Revolving, Not Revolutionary Books: The History of Rental Libraries until 1960*. Online. *Journal of Macromarketing*. Vol. 21, no. 2, s. 123-134. e-ISSN 1552-6534. Dostupné z: Sage Journals: <https://doi.org/10.1177/0276146701212003>. [cit. 2024-02-11].

REID, Peter, 2019. *Carnegie and the History of Scottish Public Libraries*. Online, blogový příspěvek. 12.8.2019. Dostupné z: CILIP: <https://www.cilips.org.uk/carnegie-100-series-carnegie-and-the-history-of-scottish-public-libraries-2/>. [cit. 2024-02-12].

ROBINSON, Deborah; MOORE, Nicki a PARKER, Gordon, 2016. *Evaluation of BookTrust's additional needs support and resources: Final Report*. Online, PDF. Institute of Education, University of Derby. Dostupné z: <https://www.booktrust.org.uk/globalassets/resources/research/booktrust-final-report-august-16.pdf>. [cit. 2024-03-30].

ROCHDALE BOROUGH COUNCIL, © 2024. *Bookstart Bear Club – Littleborough Library*. Online. Dostupné z: <https://www.rochdale.gov.uk/events/event/344/bookstart-bear-club---littleborough-library>, [cit. 2024-04-01].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024a. *About us*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/about>. [cit. 2024-04-05].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024b. *We are 25!*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/about/25th-anniversary-timeline>. [cit. 2024-04-05].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024c. *About Bookbug*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/about-bookbug>. [cit. 2024-04-05].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024d. *What's inside the 2024 Bookbug Baby Bag?* Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/whats-inside-the-2024-bookbug-baby-bag>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024e. *What's inside the 2024 Bookbug Toddler Bag?* Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/whats-inside-the-2024-bookbug-toddler-bag>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024f. *What's inside the 2024 Bookbug Explorer Bag?* Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/whats-inside-the-2024-bookbug-explorer-bag>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024g. *What's inside the 2023 Bookbug Primary 1 Family Bag?* Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/whats-inside-the-2023-bookbug-p1-family-bag>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024h. *Tactile books for children with additional support needs*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/tactile-books>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024i. *Find your local Bookbug Session*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/find-your-local-bookbug-session>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024j. *Bookbug for the Home training*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/bookbug-for-the-home-training>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024k. *About Book Week Scotland*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/book-week-scotland/about-book-week-scotland>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024l. *Dolly Parton's Imagination Library*. Online. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/dolly-partons-imagination-library>. [cit. 2024-04-08].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024m. *What's inside the 2024 Bookbug Baby Bag?* Online. In: Scottish Book Trust. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/whats-inside-the-2024-bookbug-baby-bag>. [cit. 2024-04-27].

SCOTTISH BOOK TRUST, 2024n. *Find your local Bookbug Session*. Online. In: Scottish Book Trust. Dostupné z: <https://www.scottishbooktrust.com/reading-and-stories/bookbug/find-your-local-bookbug-session>. [cit. 2024-04-27].

SCOTTISH LIBRARY AND INFORMATION COUNCIL, 2021. *Forward: Scotland's Public Library Strategy 2021-2025*. Online, PDF. Glasgow. ISBN 978-0-94-870505-2. Dostupné z: Scottish libraries: <https://scottishlibraries.org/media/3344/foward-scotlands-public-library-strategy-digital.pdf>. [cit. 2024-02-12].

SENATE MEDIA LIMITED, © 2021. *Public Libraries*. Online. Politics.co.uk. Dostupné z: <https://www.politics.co.uk/reference/public-libraries/>. [cit. 2024-02-08].

STAUFFER, Suzanne, 2022. *The Band of American Ladies: Children's Librarians and the Creation of Children's Literature in the Long Nineteenth Century*. Online, PDF. FLOYD, Stacey a PURDUE, Melissa (ed.). *Nineteenth-Century Gender Studies*. Iss. 18.2, s. 1-18. ISSN 1556-7524. Dostupné z: <https://ncgsjournal.com/issue182/PDFs/stauffer.pdf>. [cit. 2024-03-26].

STURGES, Paul, 1987. *British Librarianship and the First World War: A Commentary*. Online. *The Journal of Library History (1974-1987)*. Vol. 22, no. 3, s. 285-293. University of Texas Press. Dostupné z: JSTOR: <https://www.jstor.org/stable/25541816>. [cit. 2024-02-11].

SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY [SKIP], © 2021–. *S knížkou do života (Bookstart)*. Online. 15. 1. 2024. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/projekty/s-knizkou-do-zivota-bookstart>. [cit. 2024-04-18].

TAYLOR, Simon; WHITFIELD, Matthew; BARSON, Susie, 2016. *The English Public Library 1850-1939: Introductions to Heritage Assets*. Online. 2. edice. England: Historic England. Poprvé publikováno English Heritage 2014. Dostupné z: Historic England: <https://historicengland.org.uk/images-books/publications/iha-english-public-library-1850-1939/heag135-the-english-public-library-1850-1939-iha/>. [cit. 2024-02-07].

THE BRITISH LIBRARY BOARD, 2010a. *British Library Act 1972 and as amended*. Online. Wayback Machine. Dostupné z: Webarchive: <https://web.archive.org/web/20100113172643/http://www.bl.uk/aboutus/governance/blact/index.html>. [cit. 2024-02-06].

THE BRITISH LIBRARY BOARD, 2010b. *History of the British Library*. Online. Wayback Machine. Dostupné z: Webarchive: <https://web.archive.org/web/20100213000359/http://www.bl.uk/aboutus/quickinfo/facts/history/index.html>. [cit. 2024-02-06].

THE NATIONAL LIBRARY OF WALES, 2023. *Bookstart Cymru*. Online. Welsh Libraries. Dostupné z: <https://libraries.wales/library-services-activities/children-families/early-learning/>. [cit. 2023-11-16].

THE NATIONAL LIBRARY OF WALES, [2024a?]. *About NLW*. Online. Llyfrgell Genedlaethol Cymru: The National Library of Wales. Dostupné z: <https://www.library.wales/about-nlw/about-us/about-nlw>. [cit. 2024-03-10].

THE NATIONAL LIBRARY OF WALES, [2024b?]. *A Library for Wales and the World – Strategic Plan 2021-26*. Online. Dostupné z: <https://www.library.wales/about-nlw/about-us/governance/corporate-documentation/a-library-for-wales-and-the-world-strategic-plan-2021-26>. [cit. 2024-02-15].

THOMISON, Dennis, 1977. *A History of the Library Association, 1877-1977* by W. A. Munford. Online. *The Journal of Library History (1974-1987)*. Vol. 12, no. 3, s. 289-292. Dostupné z: JSTOR: <https://www.jstor.org/stable/25540757?seq=1>. [cit. 2024-02-15].

TIMSS & PIRLS, © 2019. *A Definition of Reading Literacy*. Online. Dostupné z: <https://pirls2021.org/frameworks/home/reading-assessment-framework/a-definition-of-reading-literacy/index.html>. [cit. 2024-02-19].

TOMOS, Ywain, 2021. *20th Century – Libraries Gave Us Power!* Online. Dostupné z: <https://rcahmw.gov.uk/20th-century-libraries-gave-us-power/>. [cit. 2024-02-15].

TORFAEN COUNTY BOROUGH, 2023. *Welsh Language (Wales) Measure 2011*. Online. Dostupné z: [https://www.torfaen.gov.uk/en/AboutTheCouncil/EqualityDiversity/WelshLanguageScheme/Welsh-Language.aspx#:~:text=The%20Welsh%20Language%20\(Wales\)%20Measure,and%20implement%20Welsh%20Language%20Schemes](https://www.torfaen.gov.uk/en/AboutTheCouncil/EqualityDiversity/WelshLanguageScheme/Welsh-Language.aspx#:~:text=The%20Welsh%20Language%20(Wales)%20Measure,and%20implement%20Welsh%20Language%20Schemes). [cit. 2024-02-15].

TWINKL, [2024?]. *Northern Ireland Formed*. Online. Dostupné z: <https://www.twinkl.cz/teaching-wiki/northern-ireland-formed#:~:text=to%2Dread%20format.-.When%20was%20Northern%20Ireland%20Formed%3F,and%20Northern%20Ireland%20was%20formed>. [cit. 2024-02-13].

UNITED KINGDOM GOVERNMENT, [2024a?]. *English as an additional language (EAL)*. Online. GOV.UK. Dostupné z: <https://help-for-early-years-providers.education.gov.uk/get-help-to-improve-your-practice/english-as-an-additional-language-eal>. [cit. 2024-03-30].

UNITED KINGDOM GOVERNMENT, [2024b?]. *Museums, Libraries and Archives Council*. Online. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/museums-libraries-and-archives-council>. [cit. 2024-03-10].

UNITED KINGDOM PARLIAMENT, © 2024. *The 1870 Education Act*. Online. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/livinglearning/school/overview/1870educationact/>. [cit. 2024-02-06].

UNIVERSITY OF LEICESTER a BOOKTRUST, [2018?]. *The Letterbox Club*. Online, PDF. Dostupné z: <https://bso.bradford.gov.uk/userfiles/file/Letterbox%20Info%20leaflet%20NEW%20for%202018.pdf>. [cit. 2024-04-02].

USBORNE PUBLISHING, © 2024. *THAT'S NOT MY*. Online. Dostupné z: <https://usborne.com/row/books/browse-by-category/baby-books/that-s-not-my>. [cit. 2024-04-08].

WALTON, Adele, 2021. *The Quiet Disappearance of Britain's Public Libraries*. Online. Tribune. Dostupné z: <https://tribunemag.co.uk/2021/01/the-quiet-disappearance-of-britains-public-libraries>. [cit. 2024-03-03].

WELSH GOVERNMENT, © 2017. *Connected and Ambitious Libraries: The sixth quality framework of Welsh Public Library Standards 2017-2020*. Online, PDF. Wales: Welsh Government. eISBN 978-1-4734-9295-0. Dostupné z: Gov Wales: <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2019-07/connected-and-ambitious-libraries-the-sixth-quality-framework-of-welsh-public-library-standards-2017-to-2020.pdf>. [cit. 2024-02-15].

WELSH GOVERNMENT, [2019]. *Museums, Archives and Libraries Division Welsh Government: Transformation Capital Grant Programme 2020/21: Expression of Interest Criteria*. Online, PDF. Dostupné z:

<https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2019-07/transformation-capital-grant-programme-2020-to-2021-expression-of-interest-criteria.pdf>. [cit. 2024-03-10].

WELSH GOVERNMENT, 2020. *Welsh Language Act 1993*. Online. Aktual. 3. 6. 2021. Law Wales. Dostupné z: <https://law.gov.wales/culture/welsh-language/welsh-language-act-1993>. [cit. 2024-02-15].

WOKINGHAM BOROUGH LIBRARIES, [2024?]. *BookTrust HomeTime Resources for Under 5's*. Online. Dostupné z: <https://wokinghamboroughlibraries.wordpress.com/2021/04/12/booktrust-hometime-resources-for-under-5s/>. [cit. 2024-03-22].

WORLD LITERACY FOUNDATION, 2023. *About Us*. Online. UKReads. Dostupné z: <https://ukreads.org/about-us-uk-reads/>. [cit. 2024-03-15].

WOODHOUSE, John a ZAYED, Yago, 2021. The provision of library services: Public Libraries and Museums Act 1964. Online, PDF. In: HOUSE OF COMMONS LIBRARY. *Public libraries: Briefing paper*. S. 1-24. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN05875/SN05875.pdf>. [cit. 2024-03-15].

WORDS FOR LIFE, © 2023. *Words for Life*. Online. National Literacy Trust. Dostupné z: <https://wordsforlife.org.uk/>. [cit. 2024-03-22].

WORDS FOR LIFE, © 2024. *Celebrate Storytelling Week at home*. Online. NATIONAL LITERACY TRUST. Dostupné z: <https://wordsforlife.org.uk/themes/celebrate-storytelling-week-at-home/#:~:text=National%20Storytelling%20Week%20takes%20place,and%20learn%20about%20the%20world>. [cit. 2024-04-02].

WYŁĘŻEK, Ewa, 2016. A gift that keeps on giving : the idea behind the bookstart programme. Online, PDF. *Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy*. Nr. 1 (43), s. 139-146. ISSN

2084-5464. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/197755171.pdf> . [cit. 2023-15-12].
Strana 141.

YILMAZ, Murat, 2014. The Selection of a Children's Librarian: OWA (Ordered Weighted Averaging) as a New Model. Online. *Journal of Library Administration*. Vol. 54, Iss. 7, s. 573-589. ISSN 1540-3564. Dostupné z: Taylor and Francis, <https://doi.org/10.1080/01930826.2014.964018>. [cit. 2024-03-26].

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Sada Bookstart Baby je určena dětem do 1 roku	31
Obrázek 2 – Bookstart Toddler balíček je určena dětem v rozmezí 1–2 let.....	31
Obrázek 3 – Pracovní list ke knize ze School Library balíčku.....	32
Obrázek 4 – Doprovodná kartička s říkankou a aktivitou zaměřenou na objevování emocí ...	33
Obrázek 5 – Sada Bookstart Shine, která je určena dětem se sluchovým postižením	34
Obrázek 6 – Bookbug Toddler Bag je darován dětem ve věku 13–15 měsíců.....	38
Obrázek 7 – Bookbug Session, jejíž součástí je společné zpívání a rýmování	40
Obrázek 8 – Nové Bookstart Baby Bags	42